

บทที่ 4

การฟ้อนผีฟ้า

จากการศึกษาพิธีกรรมการฟ้อนผีฟ้าในอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่นในช่วงปี พ.ศ. 2541 ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกท่าฟ้อนรำและศึกษาท่าฟ้อนรำจากม้วนวิดีโอของ พิธีกรรมการลงข่วงฟ้อนผีฟ้า ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2541 ซึ่งเป็นการร่วมกันฟ้อนรำ เพื่อบูชาผีฟ้า ของผู้ที่เชื่อถือในพิธีกรรมนี้ ตลอด 3 วัน 3 คืน โดยจะผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันรำรำตลอดพิธี

ในบทนี้จะได้วิเคราะห์ให้เห็นถึงลักษณะท่าฟ้อนของผู้เข้าร่วมพิธีว่ามีลักษณะท่าฟ้อนอย่างไร และเพื่อความเข้าใจในการอธิบาย ท่าฟ้อนของการฟ้อนผีฟ้า ผู้วิจัยจะขออธิบายศัพท์ที่เขียนเป็นภาษาเฉพาะ (ภาษาอีสาน) ในการอธิบายท่าฟ้อนดังนี้

- วาดฟ้อน หมายถึง ลักษณะของท่าฟ้อนรำของผู้ฟ้อนผีฟ้าในหนึ่ง วาดฟ้อนอาจมีหลายท่าฟ้อนอยู่ในวาดฟ้อนนั้น
- บาดก้าวตีน หมายถึง ลักษณะของการใช้เท้าหลายแบบในการฟ้อนรำ
- โหย่นดาก หมายถึง การใช้สะโพกส่ายไปตามจังหวะการย่ำเท้า

ในการวิเคราะห์ท่าฟ้อนผีฟ้าในบทนี้ผู้วิจัยได้แบ่งลักษณะของการฟ้อนรำ ไว้ดังนี้

4.1 วาดฟ้อนโดยทั่วไป

4.2 ลักษณะของการใช้ส่วนต่างๆ ในการฟ้อน

4.1 วาดฟ้อนโดยทั่วไป

จากการลงศึกษาภาคสนามและการบันทึกท่าฟ้อนรำด้วยม้วนวิดีโอ ในพิธีฟ้อนผีฟ้าของชาวบ้านในอำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น การนำเอาวาดฟ้อนใน พิธีกรรมมาศึกษานับเป็นเวียงยากพอสมควรด้วย ลักษณะของวาดฟ้อนและท่าฟ้อน เป็นสามัญลักษณะ คือการแสดงออกไปโดยธรรมชาติ และตามอารมณ์ของผู้ฟ้อนรำ

ซึ่งไม่คงที่ไม่แน่นอน มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และในพิธีกรรมนี้ ผู้ฟ้องร้องยังฟ้อง
จำกันเป็นกลุ่มจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงได้สังเกตและจับเอาเฉพาะท่าฟ้องรำที่เห็นว่ามีจุด
เด่นและท่าฟ้องที่ชัดเจนสามารถอธิบายให้เห็นลักษณะท่าฟ้องได้ และการนำท่าฟ้อง
มาอธิบายพยายามจะให้ใกล้เคียงกับท่าฟ้องของชาวบ้านในพิธีมากที่สุด

ก่อนกล่าวถึงลักษณะท่าฟ้อง ผู้วิจัย จะได้อธิบายการใช้มือ คือการม้วนมือใน
การฟ้องของผู้รำ ซึ่งสามารถพบได้ 2 ลักษณะ

ภาพที่ 10 การม้วนมือ

ม้วนมือลักษณะที่ 1 ให้การงอมือและฝ่ามือ ม้วนเข้าโดยไม่ต้องกรีดนิ้ว หรือการ
กัว๊กมือเข้าแบบสบายไม่มีการเกร็งนิ้วมือ มักพบในกลุ่มผู้พ่อนที่มีอายุมาก กลุ่มนาง
เทียม

ภาพที่ 11 การม้วนมือจับ (แบบอิสาน)

การม้วนมือลักษณะที่ 2 เป็นการม้วนมือลักษณะใกล้เคียงกับการจับ มีการตั้ง
นิ้ว กรีดนิ้ว เล็กน้อย แต่ในการใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้จะไม่จรดกัน
ทำนี้ในงานวิจัย ผู้วิจัยใช้เรียกมือจับ แบบอิสาน

ในลักษณะทำพ็อนโดยทั่วไปสามารถแยกประเภทของการพ็อนได้ 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

4.1.1 วาดพ็อนทำเดี่ยว

หมายถึง ลักษณะทำพ็อน ทำเดี่ยวไปเรื่อยๆ จนกว่าผู้พ็อนจะหยุดหรือคิดเปลี่ยนทำใหม่ จะเป็นการพ็อนซ้ำๆ ในทำเดี่ยวมีทั้งทำผู้ชายและทำผู้หญิง เมื่อเปลี่ยนทำใหม่แล้วก็จะกลับมาพ็อนในทำเดิม

4.1.2 วาดพ็อนหลายทำ

หมายถึง ในหนึ่งวาดพ็อน จะประกอบด้วยทำพ็อนหลายทำ คือ ตั้งแต่ สองทำขึ้นไป ในหนึ่งกระบวนพ็อนมีทั้งทำผู้ชายและทำผู้หญิง

4.1.3 วาดพ็อนคู่

หมายถึง การพ็อนเข้าคู่ระหว่าง 2 คนขึ้นไป วาดพ็อนคู่จะมีทำเกี่ยว ทำจก ทำบ้อง (ส่วนใหญ่พบวาดพ็อนคู่ระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิงมากกว่าผู้ชายกับผู้หญิง)

4.1.1 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 1 ท่าแกว่งแขน

ภาพที่ 12 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง “ท่าแกว่งแขน”

- กลุ่มนางเทียมลุกขึ้นขับลำหลังจากขับเชณผู้ฟ้า จะเริ่มลุกขึ้น “หย่อน” ตาม จังหวะแคน

แล้วทิ้งแขนลงข้างลำตัวพร้อมกันแกว่งแขนไปด้านหลัง แล้วนำมาด้านหน้าตาม แรงเหวี่ยง อาจนำแขนมาไขว้กันหรือไม่ก็ไขว้ก็ได้

* ชื่อท่าผู้วิจัย กำหนดเพื่อให้เรียกและเข้าใจง่าย

** หย่อน คือ การขย่มเข้า เป็นการให้เข้าตามจังหวะของดนตรี

- บาดก้ำวตี้น ให้การหย่อนเช่า ตามจังหวะ แล้วก้ำวไปเรื่อย ๆ อย่างช้า ๆ ทำนี้เมื่อจังหวะแคนเร็วก็ใช้การย่ำเท้าเร็วตามจังหวะ

ลักษณะของท่าแกว่งแขนในการฟ้อนผีฟ้าจะเป็นท่าที่เริ่มต้นของการฟ้อน ทั้งของนางเทียมหรือผู้เข้าร่วมพิธี หรืออาจใช้ในการพักในขณะที่เดินฟ้อนรำ เมื่อฟ้อนรำท่าอื่นๆ แล้วอาจกลับมาใช้ท่าแกว่งแขนนี้ไปเรื่อยๆ เหมือนเป็นท่าพักหรือเตรียมท่าใหม่

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 2 ยกมือขึ้นปาดระดับไหล่

ภาพที่ 13 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง “ท่ายกมือขึ้นปาดมือ”

- “หย่อน” เข้าตามจังหวะเดิม ยกมือข้างใดข้างหนึ่งขึ้น ตั้งข้อมือ ปาดมือเข้าหน้าระดับไหล่ ลดลงมาด้านข้าง แล้วยกมืออีกข้างมาปาดเข้า ทำสลับกัน

- บาดก้าวเดิน จะหย่อนเข้าตามจังหวะ แล้วก้าวเท้าไปซ้ายๆ หรือจะย่อเท้าตามเพลง เร็วก็ได้

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 3 ท่าม้วนมือเข้าหาไหล่

ในวาดพ่อนี้จะมี 2 ลักษณะคือ ท่าม้วนมือ จ้วงมือ ลงล่าง กับม้วนมือ แขน อยู่ด้านหลัง

ภาพที่ 14 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง “ท่าม้วนมือเข้าหาไหล่”

- ท่าม้วนมือ จ้วงมือลงด้านล่าง ผู้พ่อนม้วนมือข้างใดข้างหนึ่งเข้าหาไหล่แล้ว แหงมือลง มืออีกข้างจ้วงลงข้างขวาแล้วแทงขึ้น มาม้วนมือเข้าหาไหล่
- บาดก้าวตื้น ใช้การหย่อนเข้า แล้วก้าวซ้ำๆ หรือจะย่อเท้าเร็วก็ได้

ภาพที่ 15 วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง "ท่าม้วนมือเข้าหาไหล่"

- ท่าม้วนมือเข้าหาไหล่ แขนอยู่ด้านหน้า

มือข้างหนึ่งม้วนมือเข้าหาไหล่ อีกข้างแทงมือไปข้างหน้า จากระดับ
สะเอวขึ้นไป แล้วพลิกม้วนมือเข้าหาไหล่ มือที่ม้วนแล้วแทงลงข้างล่างแล้วแทงขึ้นไป
ด้านหน้า ทำสลับกัน

- บาดเจ็บข้อเท้า ใช้การหย่อนเข่า ก้าวช้าๆ หรือย่อเท้าเร็ว

วาดพืชนทำเดี่ยวหญิง ท่าที่ 4 ท่าม้วนไหม (ม้วนนมมือกันอยู่ด้านหน้า)

ภาพที่ 16 วาดพืชนทำเดี่ยวหญิง “ท่าม้วนไหม”

- ท่าม้วนไหม ใช้มือหนึ่งม้วนมือเข้าหาตัวอยู่ด้านหน้าระดับอก อยู่หลังมือข้าง ซึ่งตั้งข้อมืออยู่ด้านหน้า ม้วนมือสลับกัน

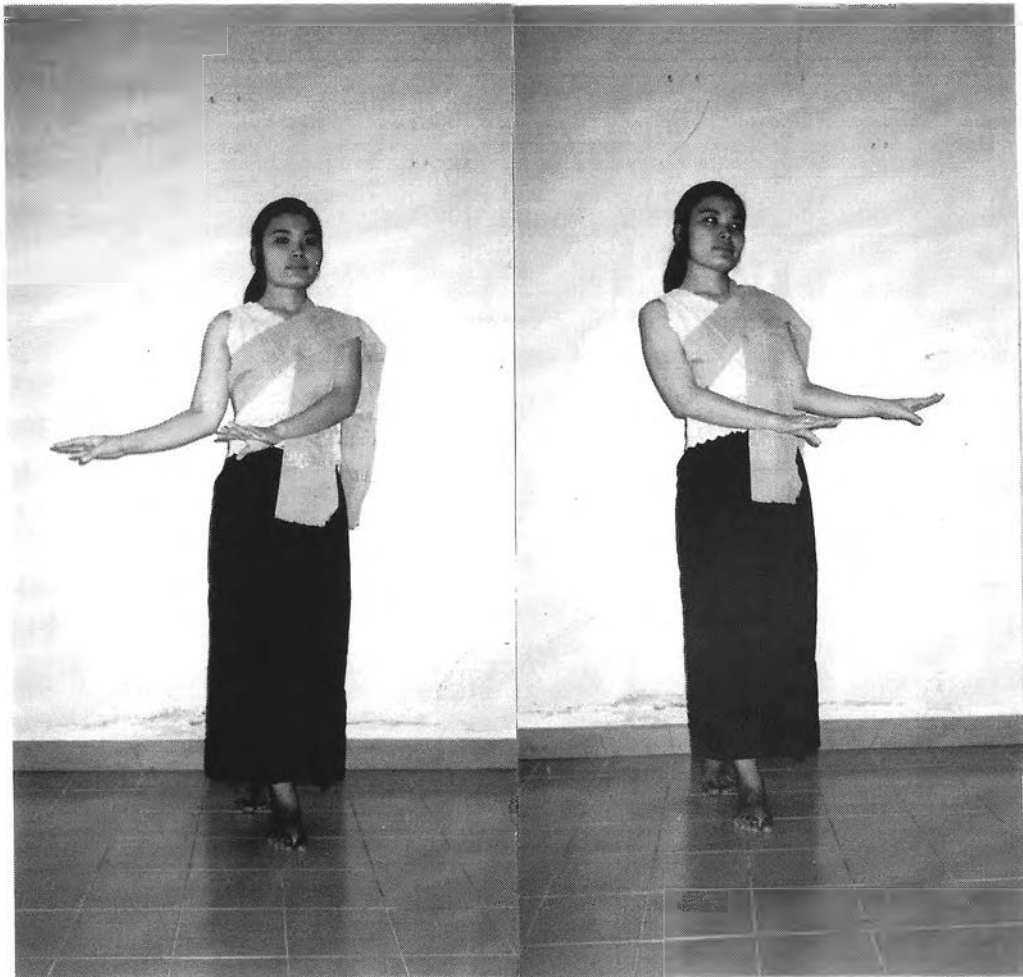
- บาดก้าวตืน ใช้ หย่อนเข้าแล้วก้าวซ้ำๆ หรือย่อเท้าตามจังหวะ หรือใช้ท่าก้าวเท้าถอยหลัง

(ระดับมือในท่ายนี้อาจแตกต่างกันตามลักษณะผู้พืชน บางคนก็ใช้ท่าม้วนมือเข้ามาใกล้หน้าอก บางคนก็ยึดแขนไปด้านหน้า)

ภาพที่ 17 วาดพ็อนท่าเดียวหญิง “ท่าม้วนไหม ก้มตัวไปด้านหน้า”
หรือก้มตัวลงไปด้านหน้า แล้วใช้ท่าม้วนมือลักษณะเดียวกัน

วาทพ็อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 5 ท่าส่ายมือด้านหน้า (ท่าเกลี้ยใบหม่อน)

ภาพที่ 18 วาทพ็อนท่าเดียวหญิง "ท่าส่ายมือด้านหน้า" (เกลี้ยใบหม่อน)

- ผู้พ็อนเกร็งมือเล็กน้อย แล้วส่ายมือไปมาพร้อมกันด้านหน้าระดับสะเอว

ในท่านี้อาจใช้มือทั้งสองข้างหยิบจับ ในขณะที่ส่ายมือ แล้วนำมาปล่อยจับอีกข้าง หรือใช้การตกมือ หมายถึง การใช้มือตามสบาย ตกไปตามจังหวะการส่ายมือ

- บาดก้าวเดิน ใช้การย่อเท้า หรือหย่อนเข่า แล้วลากเท้าก้าวซ้ำๆ
วาทพ็อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 6 ท่ากวักน้ำถอยหลัง

ภาพที่ 19 วิชาพืชนทำเดี่ยวหญิง “ท่ากวักน้ำถอยหลัง”

- ผู้พืชนก้มตัวไปด้านหน้า ตั้งมือทั้งสองข้างอยู่ด้านหน้า แล้วกวักมือทั้งสองข้างลงด้านข้าง หันหน้ามองด้านที่กวัก กวักมือลงช้าๆ
- ภาดก้าวตืน ใช้การย่อเท้าถอยหลัง ย่อเท้า 4 จังหวะ ต่อการกวัก 1 ท่า (กวักมือได้ทั้งสองข้าง ทำนี้ใช้ในการพืชนเกี่ยวข้องด้วย)

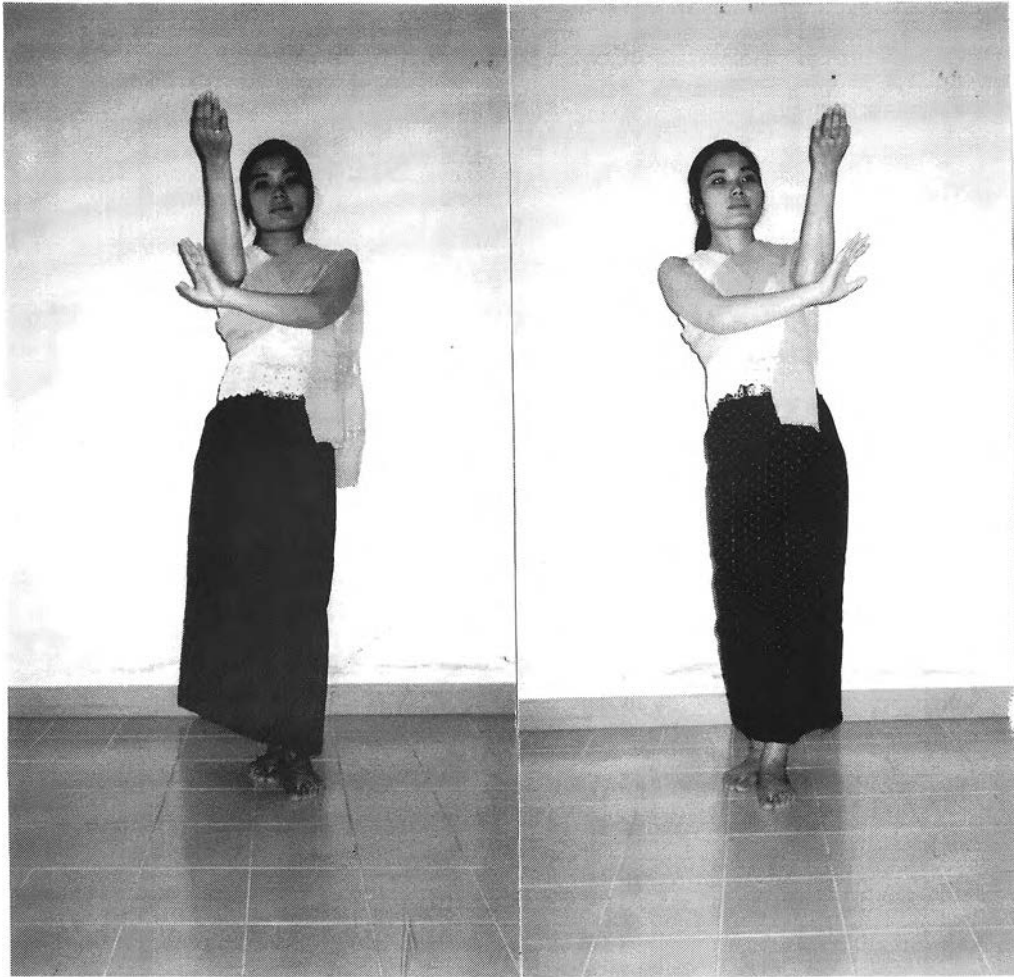
วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 7 ทำนั่งคุกเข่าวนมือด้านหน้า

ภาพที่ 20 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง “ทำนั่งคุกเข่าวนมือด้านหน้า”

- ผู้พ่อนนั่งคุกเข่าแอ่นตัวไปด้านหลัง ยื่นมือทั้งสองมาด้านหน้า ตั้งมือแล้ววนมือเป็นวงกลมด้านหน้า

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 8 ทำสอดมือใต้ศอก

ภาพที่ 21 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง "ทำสอดมือใต้ศอก"

- ผู้พ่อนตั้งแขนขึ้นด้านหน้าหันปลายมือออก งอศอก นำมืออีกข้างตั้งข้อมือสอดลอดใต้ศอกของแขนที่ตั้งขึ้น แล้วแทงมือที่สอดนั้นมาตั้งศอกอีกข้าง หันปลายมือออก นำมือที่ตั้งมาสอดมือใต้ศอกอีกข้าง ทำสลับกัน

- บาดก้าวตืน ใช้การย่อเท้าตามจังหวะ

วาดพื่อหน้าเดียวหญิง ท่าที่ 9 ท่าเขย่งเท้าตบมือแขนตึง

ภาพที่ 22 วาดพื่อหน้าเดียวหญิง "ท่าเขย่งเท้าตบมือแขนตึง"

- ผู้พื่อ ยื่นแขนไปข้างหน้าทั้งสองข้าง ตึงแขนใช้ฝ่ามือตีมือตากันขึ้นลง สลับกัน (คล้ายท่าตีฉาบ)

- เปิดส้นเท้าข้างใดข้างหนึ่ง เขย่งเท้าตามจังหวะ (ท่านี้มักใช้ทำอยู่กับที่หรือหมุนรอบตัว)

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 10 ท่ามือข้างหนึ่งจับคว่ำอีกข้างงอศอก

ภาพที่ 23 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง "ท่ามือข้างหนึ่งจับคว่ำอีกข้างงอศอก"

- ผู้พ่อน นำแขนข้างหนึ่งไว้ข้างลำตัวงอศอก ทิ้งปลายมือลงข้างล่าง นำมืออีกข้างหนึ่งมาหยิบจับด้านเดียวกับข้างที่งอศอก แล้วดึงจับมาอีกข้าง ปล่อยจับออก ทิ้งปลายมือ นำมือข้างที่งอศอก มาจับจับ เอียงตัวตรงข้ามกับมือ และเหวี่ยงตัวตามมือที่สลับเปลี่ยน

- บาดก้าวเดิน ใช้การย่อเท้าตามจังหวะ

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 11 ท่าจับใต้ศอกก้าวเท้าถอยหลัง

ภาพที่ 24 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง "ท่าจับใต้ศอกก้าวเท้าถอยหลัง"

- ผู้พื่อน ตั้งข้อศอกข้างใดข้างหนึ่ง ขึ้นด้านหน้า แหงปลายนิ้วออกนำมืออีกข้างหนึ่งมาจับจับใต้ศอก แล้ววาดมือจับขึ้นปล่อยจับมาด้านหน้าอีกข้าง งอศอกหันปลายนิ้วออก นำมือที่งอศอกลดลงมาจับจับใต้ศอกของอีกข้าง

- บาดก้าวตืน ก้าวถอยหลังช้า หย่อนเข้าประมาณ 4 จังหวะ ต่อ 1 ก้าว โดยค่อยๆ ลากเท้าหน้าลงมาใช้ปลายเท้าจิกพื้น แล้วยกเท้าขึ้นหงายเท้าลง วางหลัง

(ท่ามือค่อยๆ พื่อนช้าๆ ข้างละ 4 จังหวะ ตามจังหวะหย่อนเข้าในท่านี้ใช้สะโพกโดยการยกสะโพกตามการยกขาและเอียงตัวถ่วงน้ำหนัก)

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 12 ท่างอมมือเข้าศรีษะแล้วม้วนออก

ภาพที่ 25 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง “ท่างอมมือเข้าศรีษะแล้วม้วนออก”

- ผู้พ่อน ยกมือทั้งสองขึ้นระดับศรีษะแล้วม้วนมือเข้าหาศรีษะ แล้วม้วนออกตั้งข้อมือ
- บาดก้าวเดิน ใช้การก้าวถอยหลังเช่นเดียวกับท่าจับใต้ศอก หรือเป็นท่ายืนไขว่เท้าอยู่กับที่ ในกรณีก้าวเท้าลงหลังมักปฏิบัติซ้ำๆ ถ้ายืนอยู่กับที่ ม้วนมือตามจังหวะเร็วได้

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 13 ท่าถองศอกอยู่กับที่

ภาพที่ 26 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง "ท่าถองศอกอยู่กับที่"

- ผู้พื่อนกำมือหลวม แล้วบิดสันเท้าพร้อมสะโพกไปข้างใดข้างหนึ่ง ถองศอกมาข้างหลัง สะโพกดันไปตามศอก แล้ว ย่อเข้ามาข้างหน้า บิดสันเท้ากลับมาอีกข้าง พร้อมถองศอก ดันสะโพกตามแรงศอกเฉียงคอด้านที่ถองศอก
- บาดก้าวเดิน ใช้การวางเท้า บิดสันเท้าอยู่กับที่ ใช้จิ้งหะ การย่อเข้า และการดันสะโพก (โยย่นดาก หรือท่ากระเด้า) ตามจิ้งหะ

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 14 ท่ากระโดดสปริงตัวเหวี่ยงแขน

ภาพที่ 27 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง "ท่ากระโดดสปริงตัวเหวี่ยงแขน"

- ผู้พ่อน ยกแขนขึ้นประสานกันระดับหน้าอก แล้วเหวี่ยงแขนลง ข้างล่าง แล้วยกแขน มาประสานกันเช่นเดิม
- บาดก้าวตีนใช้การกระโดดสปริงตัวขึ้น ทั้งสองเท้าโดยใช้ปลายเท้าย่อเข้าตามจังหวะ

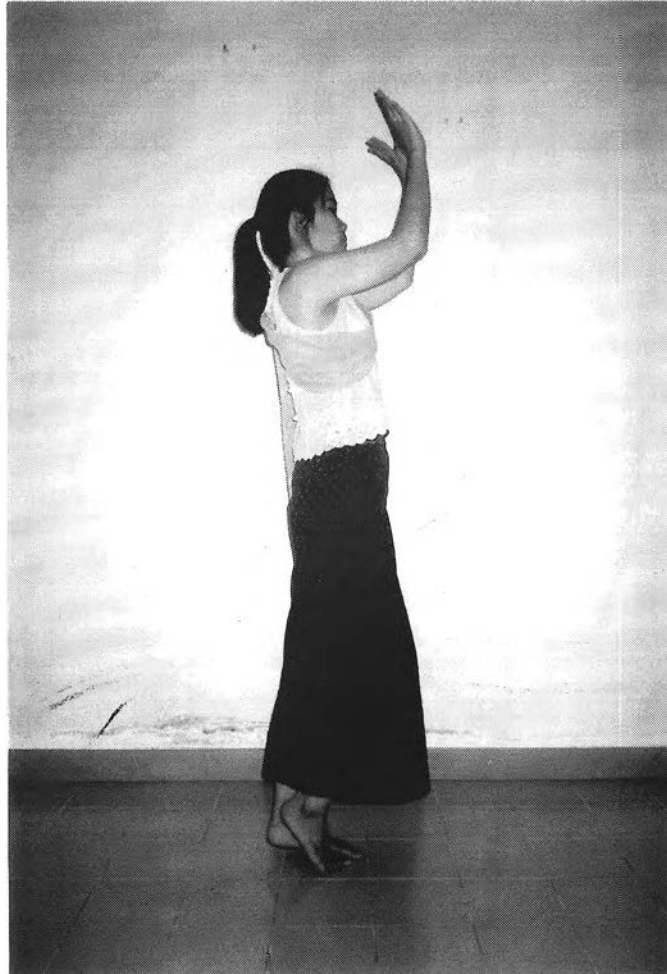
วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 15 ท่ากอดมือลงสลับกัน

ภาพที่ 28 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง “ท่ากอดมือลงสลับกัน”

- ผู้พื่อนตั้งข้อมือทั้งสองข้าง ระดับสะโพกด้านหน้า แล้วกดขึ้นลงสลับกัน
- บาดก้าวตีน ใช้การเดินหน้า โดยค่อยลากปลายเท้าขึ้นมา อาจใช้ปลายเท้าจิกไว้เพื่อรองจังหวะวางเท้า หรือส่ายปลายเท้าที่จิกพื้นไปมาด้านข้างเล็กน้อย
- ท่านี้ใช้การ “โย้ย้นดาก” ตามจังหวะ มีทั้งการตั้งตัวตรงหรือโน้มตัวไปข้างหน้า

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 16 ท่าเขย่งเท้าเร็ว ยกมือขึ้นบนศีรษะ

ภาพที่ 29 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง “ท่าเขย่งเท้าเร็ว ยกมือขึ้นบนศีรษะ”

- ผู้พื่อน ยกมือขึ้นทั้งสองข้าง ขึ้นบนศีรษะ หันฝ่ามือออก งอศอกเล็กน้อย หักข้อมือเข้าตามจังหวะ พร้อมกันทั้งสองมือ

- บาดก้าวเดิน ใช้เท้าหนึ่งวางเต็มเท้าอีกเท้าหนึ่ง ยกส้นเท้า เขย่งเท้าเร็ว
(ในท่าพื่อนผู้พื่อน ใช้เป็นท่าวิ่งรอบพิธี)

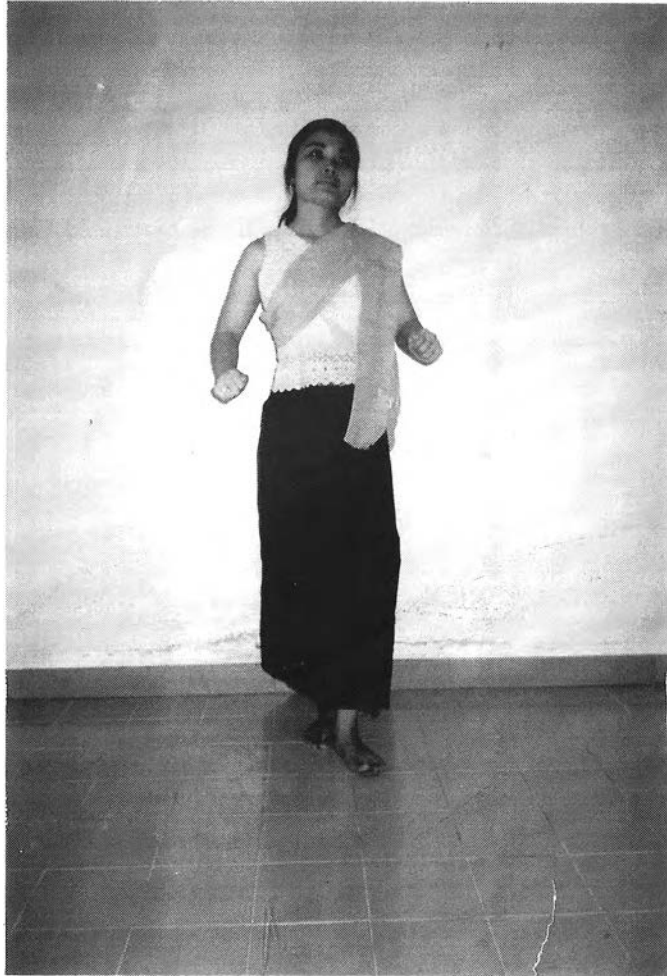
วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 17 ท่าเขย่งเท้าไหวบนศรีษะและหน้าอก

ภาพที่ 30 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง "ท่าเขย่งเท้าไหวบนศรีษะและหน้าอก"

- ผู้พ่อน พนมมือบนศรีษะ ทั้งมือลงไปตามจิ้งหะ หรือลดมือมาพนมตรงหน้าอกทั้งมือตามจิ้งหะ
- บาดก้าวตืน ใช้เท้าข้างหนึ่งวางเต็มเท้า ข้างหนึ่งอีกข้างเปิดส้นเท้าหลัง เขย่งตามจิ้งหะ หรือกระโดดก็ได้

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 18 ท่าไถเท้าตองศอกสลับกัน

ภาพที่ 31 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง "ท่าไถเท้าตองศอก"

- ผู้พื่อน กำมือหลวมๆ ตองศอกไปด้านหลัง เล็กน้อย สลับกััน
- บาดก้าวตืน ใช้เท้าข้างหนึ่งวาง แล้วนำเท้าอีกข้างมาไถข้างเท้าที่วาง ทำสลับกัันหะเร็ว
- โหย้นดากตามเท้า ทำนี้ใช้เดินไปด้านข้างหรือด้านหน้า

วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 19 ท่าตื้อข้างบิตสะโพกตั้งมือ

ภาพที่ 32 วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง "ท่าตื้อข้างบิตสะโพกตั้งมือ"

- ผู้ฟ้อนตั้งมือขึ้นงอศอกข้างลำตัว ขณะใช้เท้าลดมือขึ้นลงสลับกัน

- บาดก้าวเดิน ใช้ลักษณะก้าวไปด้านข้างโดยใช้ส้นเท้า วางเท้าทั้งสองข้างแล้ว
ใช้เปิดปลายเท้าทั้งสองข้างวางไปทางด้านข้างที่จะไป แล้ววางเท้า เปิดส้นเท้าหลังไป
วางทางด้าน ที่จะตื้อไป ในขณะที่ฟ้อนบิตสะโพก เอียงคอตามไปด้วย (หยุดอยู่กับที่
ใช้เฉพาะสะโพก มือ คอ ไม่เดินเท้า)

* ตื้อด = ขยับ

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 20 ท่าม้วนมือบนศรีษะแกว่งแขน

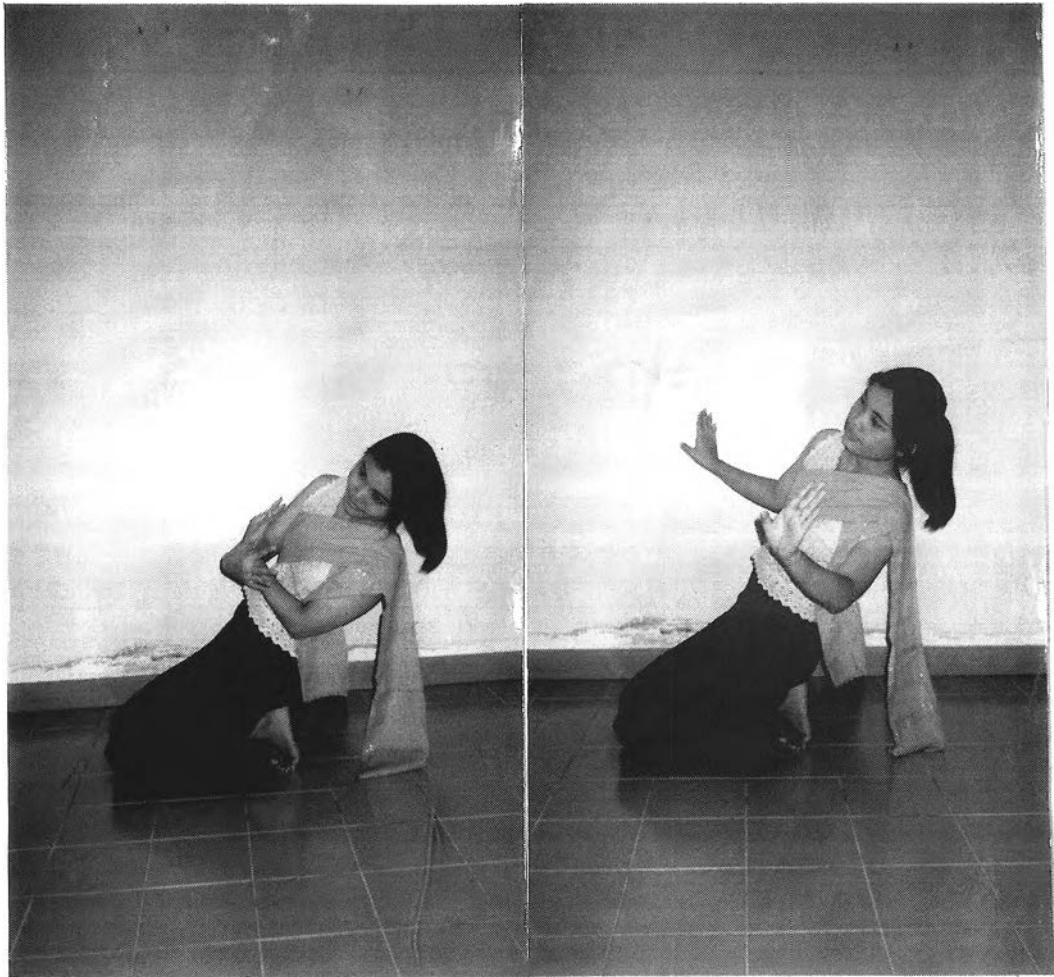

ภาพที่ 33 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง "ท่าม้วนมือบนศรีษะแกว่งแขน"

- ผู้พื่อน ใช้มือข้างหนึ่ง ยกขึ้นบนศรีษะแล้วอมมือเข้าหาศรีษะแล้วม้วนออก
แขนอีกข้างแกว่งอยู่ด้านล่างระดับสะโพก งามมือ เข้ามือแกว่งมาด้านหน้า ม้วนมือออก
แกว่งมือไปด้านข้าง

- บาดก้าวเดิน ใช้การย่อเท้าตามจังหวะ

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 21 ทำนั่งแอ่นตัวสับัดจีบออกข้าง

ภาพที่ 34 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง “ทำนั่งแอ่นตัวสับัดจีบออกข้าง”

- ผู้พื่อน นั่งคุกเข่าเล่นตัวไปข้างหลัง มือทั้งสองจับจีบเข้าหน้าอกไขว้กัน แล้วสับัดมือออกด้านข้าง ตั้งมือ ทำสลับกันตามจังหวะ

(วาดพื่อนนี้ผู้พื่อน อาจโน้มตัวไปข้างหน้าสลับกันแอ่นตัวข้างหลังก็ได้)

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 22 ท่าม้วนตั้งมือแล้วม้วนทิ้งมือลง

ภาพที่ 35 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง "ท่าม้วนตั้งมือแล้วม้วนทิ้งมือลง"

- ผู้พ่อน นำมือทั้งสองข้างออกมาด้านข้างลำตัวงอศอก ติดลำตัวงอมือ ทั้งสองเข้าหาตัว แล้วม้วนมือออกตั้งข้อมือขึ้น แล้วงอมือทั้งสองลง ม้วนขึ้นพร้อมกลับตัวมาด้านหลัง แล้วทิ้งปลายมือลง เอียงศีรษะด้านข้างทางที่เดินไป

- บาดก้าวเดิน ใช้การย่อเท้าจังหวะ 1,2,3 จังหวะที่ 4 ตะเท้า

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 23 ทำหน้าแอ่นหลังวงมือเข้าหาตัว

ภาพที่ 36 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง “ทำหน้าแอ่นหลังวงมือเข้าหาตัว”

- ผู้พื่อนยื่นมือไปข้างหน้าทั้งสองข้างแล้วยื่นมือไปข้างหน้าวงเข้ามาหาตัว แอ่นตัวไปด้านหลัง
- บาดก้าวตืน ใช้เท้าหนึ่งก้าวหน้า เท้าข้างหนึ่งอยู่หลังทิ้งน้ำหนักมาขาหลัง (หย่อนเข่าอยู่กับที่)

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 24 ท่าคว่ำมือด้านหน้าหงายมือข้างหู

ภาพที่ 37 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง “ท่าคว่ำมือด้านหน้าหงายมือข้างหู”

- ผู้พ่อน ใช้มือข้างหนึ่ง เขยียดแขนมาด้านหน้าระดับไหล่ แล้วคว่ำมือลง พร้อมกับมืออีกข้างหนึ่งไปหงายข้างหู แขนมือขึ้น ทำสลับกันเอียงตามมือที่หงายข้างหู
- บาดก้าวตื้น ในการพ่อนผู้พ่อนใช้วิธีขยับเท้า คือก้าวขาข้างหนึ่งไปด้านหน้า เปิดส้นเท้าหลัง ขยับตามจังหวะประมาณ 4 จังหวะ แล้วก้าว (ขณะขยับเท้า ค่อยเปลี่ยนท่ามือพร้อมกับการก้าวเท้า)

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 25 ท่ากวักมือด้านล่างแล้วตั้งมือด้านหน้า

ภาพที่ 38 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง “ท่ากวักมือด้านล่างแล้วตั้งมือด้านหน้า”

- ผู้พื่อนลดมือลงมาข้างสะโพก แล้วกวักมือ ทั้งสองข้างไปด้านหลัง ก้มตัวลง เอียงศีรษะสลับข้างกับมือ แล้ววาดมือขึ้นตั้งมือข้างหน้า มือข้างหนึ่งอยู่ล่าง ตั้งตัวขึ้น
- ภาดก้าวตืน ใช้การย่อเท้าตามจังหวะ

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 26 ทำหีบมือปล่อยด้านบน

ภาพที่ 39 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง “ทำหีบมือปล่อยด้านบน”

- ผู้พ่อน นำมือทั้งสองข้างมาหีบมือด้านหน้า แล้วยกขึ้นปล่อยระดับศรีษะ
- บาดก้าวตีน ใช้การเตะข้างเดียวแล้วเตะยกขึ้น กระโดดตามจังหวะ

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 27 ท่ายกขาหลังกระโดด

ภาพที่ 40 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง “ท่ายกขาหลังกระโดด”

- ผู้พ่อนกำมือหลวมๆ ยื่นมือข้างหนึ่งไปข้างหน้า อีกข้างส่งลงหลัง เอียงศีรษะ
ด้านมือที่ยื่นไปข้าง ทำท่านี้สลับกันตามจังหวะ

- ยกเท้าข้างเดียวกับมือที่ยื่นไปข้างหน้า ส่งเท้าไปข้างหลัง กระโดดแล้ว
เปลี่ยนเท้า

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 28 ท่างอมือปล่อยหน้าพร้อมเตะเท้า

ภาพที่ 41 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง "ท่างอมือปล่อยหน้าพร้อมเตะเท้า"

- ผู้พื่อนนำมือทั้งสองมาด้านหน้า งอมือลง แล้วม้วนมือแบออก
- บาดก้าวตีน ยกเท้าขึ้นด้านหลังแล้วเตะมาด้านหน้าพร้อมกับการเปลี่ยนท่ามือ

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 29 ท่าแทงมือขึ้นบน

ภาพที่ 42 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง "ท่าแทงมือขึ้นบน"

- ผู้พ่อนนำมือข้างหนึ่งเหยียดแขนตั้งไปข้างหน้า แทงขึ้นบนแล้วแทงออก มืออีกข้างมางอด้านหลัง แล้วแทงมือด้านหลังมาสวน ขึ้นข้างหน้าลดมือที่แทงแล้วมาอยู่ด้านหลัง เอียงศีรษะด้านมือที่ยกขึ้นแทง

- บาดก้าวเดิน ใช้การก้าวเท้าเร็ว ตามจังหวะ

(เดินเร็วรอบวง หรือใช้ท่าท่าหมุนตัวอยู่กับที่)

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 30 ทำนั่งม้วนมือ

ภาพที่ 43 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง “ทำนั่งม้วนมือ”

- ผู้พื่อน ม้วนมือกลับกันด้านหน้า โดยมือหนึ่งงอเข้าหาตัว อีกมือหนึ่งแล้ว ม้วนมือที่งอออกตั้งข้อมือ งอมือที่ต้องเข้าทำสลับกัน
- ผู้พื่อนนั่งคุกเข่าทำท่านี้ทั้งโน้มตัวไปข้างหน้า และแอ่นตัวมาข้างหลังสลับกัน

วาดพ่อนทำเดี่ยวท่าที่ 31 ทำส่วยมือเดี่ยวด้านหน้า

ภาพที่ 44 วาดพ่อนทำเดี่ยว "ทำส่วยมือเดี่ยวด้านหน้า"

- ผู้พ่อน นำมือข้างหนึ่งมาข้างหน้า ระดับเอว คว่ามือลงส่วยมือไปมาด้านข้าง มืออีกข้างแกว่งข้างลำตัว

- บาดก้าวเดิน ใช้การย่อเท้าตามจังหวะ

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 32 ท่าม้วนมือสองข้างเข้าหาตัวแล้วแยกออก

ภาพที่ 45 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง “ท่าม้วนมือสองข้างเข้าหาตัวแล้วแยกออก”

- ผู้พ่อน นำมือทั้งสองข้างมางอเข้าหาตัว แล้วม้วนปล่อยออกด้านข้างคว่ำมือลง
- ทำนี้ใช้การนั่งคุกเข่า มีทั้งโน้มตัวไปด้านหน้า และแอ่นไปด้านหลัง (ในการพ่อนมีการเดินเข้าพ่อนในท่านี้ด้วย โดยผู้พ่อนใช้เขาเดินไปข้างหน้าสลับกัน และเฉียงไหล่ตามเขาที่เดิน)

วาดพื่อนท่าเดียวท่าที่ 33 ทำนั่งคุกเข่าม้วนมือ

ภาพที่ 46 วาดพื่อนท่าเดียว "ทำนั่งคุกเข่าม้วนมือ"

- ผู้พื่อนม้วนมือเข้าสลับกันระดับศรียะ นั่งคุกเข่า แอนตัวไปด้านหลัง

วาดพื่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 34 ทำจับเข้าหากันสับัดจับออก

ภาพที่ 47 วาดพื่อนท่าเดียวหญิง “ท่าจับเข้าหากันสับัดจับออก”

- ผู้พื่อน นำมือมาจับจับด้านหน้า หันมือเข้าหากัน มือหนึ่งอยู่ข้างล่าง มือหนึ่งอยู่ข้างบน แล้วสับัดแยกจับออกตั้งข้อมื่อด้านข้าง แล้วเปลี่ยนสลับอยู่ข้างบน ล่างสลับกัน

- บาดก้าวเดิน ใช้การย่อเท่า

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 35 ทำดึงจับปล่อยขึ้นสลับมือ

ภาพที่ 48 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง "ทำดึงจับปล่อยขึ้นสลับมือ"

- ผู้พ่อนนำมือมาด้านหน้าทั้งสองข้าง ข้างหนึ่งจับจับคว่ำลง อีกข้างตั้งมือ แล้วมือจับจับปล่อยขึ้นมือตั้ง คว่ำลงจับจับสลับกัน

- บาดก้าวตืน ในท่าย่อเท้า

วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 36 ท่าแขงมือขึ้นยกแขนสูง

ภาพที่ 49 วาดฟ้อนท่าเดียวหญิง "ท่าแขงมือขึ้นยกแขนสูง"

- ผู้ฟ้อน แหงมือข้างหนึ่งไปข้างหน้า แล้วแขงขึ้น แล้วลดลงมาแขงอีกข้าง หนึ่งสลับกัน เียงศรีษะแขงที่ยกขึ้น
- บาดก้าวเดิน ใช้การย่อเท้าเร็ว ก้าวเดินเร็วเกือบจะเป็นท่าวิ่งหรือใช้ทำนี้ หมุนตัวไปตามมือข้างที่ยก

วาดพ่อนท่าเดียวหญิง ท่าที่ 37 ท่ากวักมือขึ้นลงสลับกัน

ภาพที่ 50 วาดพ่อนท่าเดียวหญิง "ท่ากวักมือขึ้นลงสลับกัน"

- ผู้พ่อน ยกแขนข้างหนึ่งขึ้นไปด้านข้าง ตั้งมือ อีกข้างลดลงข้างสะโพก กวักมือไปด้านหลัง แล้วยกขึ้น ตั้งมือข้างหน้า มือมีตั้งลดลงมาทำท่า สลับกัน

- บาดก้าวเดินใช้การย่อเท้า

วาดพ็อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 1 ท่าเดินเข้าพลิกมือ

ภาพที่ 51 วาดพ็อนท่าเดียวชาย “ท่าเดินเข้าพลิกมือ”

- ผู้พ็อน ยื่นแขนข้างหนึ่งไปข้างหน้าอีกข้างหนึ่งไว้ข้างตัว พลิกพร้อมกัน หงายคว่ำ ตามจังหวะ

- ขาคูกเข้าเดินโดยให้แขนข้างไหนอยู่หน้า ให้เอาเข้าข้างนั้นไปข้างหน้า พลิกมือประมาณ 8 จังหวะ พร้อมกับค่อยเปลี่ยนขา โดยก้าวขาหลังมาข้างหน้า วางเท้าเต็มเท้า โนมตัวคูกเข้าเปลี่ยนเข้าพร้อมกับเปลี่ยนมือ

(ในท่านี้ผู้พ็อน วาดมือไปมาอยู่ด้านข้างก็ได้)

วาดพื่อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 2 ทำย่าเท้าแบกไม้

ภาพที่ 52 วาดพื่อนท่าเดียวชาย "ทำย่าเท้าแบกไม้"

- ผู้พื่อน นำมือมาไว้ระดับไหล่ ข้างศรีษะทั้งสองมือ ดึงมือขึ้นลงสลับกัน พร้อมกับเอียงศรีษะไปมาด้านข้าง ตามจังหวะมือ

- บาดก้าวตืน ใช้การย่าเท้า ยกขาสูง (แยกเข้า)
(ทำนี้อาจนำส่งขึ้นสูงด้วย)

วาดพื่อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 3 ท่าประสานมือบิดเท้า

ภาพที่ 53 วาดพื่อนท่าเดียวชาย “ท่าประสานมือบิดเท้า”

- ผู้พื่อนนำมือทั้งสองข้างมาประสานกันหันฝ่ามือออก ด้านหน้า เอียงแขนไปมาด้านข้างเล็กน้อย

- บิดเท้า เข่า ไปมาด้านข้างตามจังหวะ

วาดพ่อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 4 ท่าเขย่งเท้ากระโดดตีปีก

ภาพที่ 54 วาดพ่อนท่าเดียวชาย “ท่าเขย่งเท้ากระโดดตีปีก”

- กั้นศอกสองข้างออกข้างลำตัว แขนมือ แล้วตีศอกเข้าข้างลำตัว
- บาดก้าวตื้น ใช้การก้าวขาข้างหนึ่งมาด้านหน้าอีกข้างวางข้างหลัง กระโดดขึ้นลง (จังหวะลง ตีศอกเข้าข้างลำตัว)

วาดพื่อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 5 ท่าทองศอกสับเท้า

ภาพที่ 55 วาดพื่อนท่าเดียวชาย “ท่าทองศอกสับเท้า”

- ผู้พื่อนกำมือหลวม ส่งไปด้านหน้าพร้อมกันแล้วทองศอกกลับมาด้านหลัง ทำสลับกัน
- บาดก้าวเดิน ใช้เท้าข้างหนึ่งวางหน้าอีกข้างวางหลัง ลากเท้าหลังขึ้นไปเกือบถึงสันเท้า แล้วก้าวเท้าหน้า ไปข้างหน้า ลากเท้าหลังไปชิดเท้าหน้า มืออยู่ข้างหน้า ก้าวเท้าหน้า ศอกทองไปข้างหลัง

วาดพื่อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 6 ท่าตีมือสลับกันขึ้นลง ยกเท้า

ภาพที่ 56 วาดพื่อนท่าเดียวชาย “ท่าตีมือสลับกันขึ้นลง ยกเท้า”

- ผู้พื่อนกำมือหลวมๆ ยกมือขึ้นข้างลำตัว ระดับศรียะข้างหน้าอีกข้างหนึ่ง อยู่ด้านข้าง ตีมือขึ้นลงสลับกัน
- ยกขาข้างหนึ่งขึ้น พร้อมกับกระโดดขาที่ยืนเป็นหลักตามจังหวะ ขาที่ยกแกว่งไปมาด้านข้าง

วาดพื่อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 7 ท่าม้วนมือเข้าหากัน

ภาพที่ 57 วาดพื่อนท่าเดียวชาย “ท่าม้วนมือเข้าหาตัว”

- ผู้พื่อนงอมือข้างหนึ่ง เข้าหาตัวระดับไหล่ อีกข้างแทงมือ ที่ม้วนออกตั้งมือ ทำสลับกัน

- บาดก้าวเดิน ใช้เท้าำเท้าตามจังหวะ

วาดพ่อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 8 ท่าก้มตัวผายมือออกด้านข้าง

ภาพที่ 58 วาดพ่อนท่าเดียวชาย “ท่าก้มตัวผายมือออกด้านข้าง”

- ผู้พ่อน แขนมือข้างหนึ่ง ผายมือออกมาด้านข้าง มืออีกข้างอยู่ด้านหลัง เอียงศีรษะตามมือที่ผาย
- บาดก้าวเดิน ใช้การย่อเท้าผายมือข้างไหนย่อเท้าตามไปข้างนั้น

วาดฟ้อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 9 ท่าโกยมือขึ้นประสานกัน

ภาพที่ 59 วาดฟ้อนท่าเดียวชาย “ท่าโกยมือขึ้นประสานกัน”

- ผู้ฟ้อน แขนมือทั้งสองข้างไปข้างหน้า หันบศอก ก้มตัวโกยมือขึ้นมือติดกัน
ระดับอก
- บาดก้าวเดิน ใช้การก้าวแบบ ย่ำเท้าตามจังหวะ

วาดพื่อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 10 ท่าวาดมือไปมาด้านหน้า

ภาพที่ 60 วาดพื่อนท่าเดียวชาย “ท่าวาดมือไปมาด้านหน้า”

- ผู้พื่อนนำมือทั้งสองข้างมาข้างหน้า ข้างหนึ่งหนีบศอกอีกข้างหนึ่งยื่นไปด้านหน้า มือข้างหน้าคว่ำมือ ข้างหนีบศอกหงายมือ วาดมือไปมาซ้ายขวา ตามกัน เปลี่ยนคว่ำมือและหงายมือสลับกัน
- บาดก้าวตืน ใช้การย่อเท่า

วาดพ่อนท่าเดียวชาย ท่าที่ 11 ท่าย่อเท้าวาดแขนด้านข้าง

ภาพที่ 61 วาดพ่อนท่าเดียวชาย “ท่าย่อเท้าวาดแขนด้านข้าง”

- ผู้พ่อน วาดมือข้างหนึ่งออกข้าง อีกข้างหนึ่งม้วนเข้าหาตัว วาดมือไปด้านหน้า แล้วทำสลับกัน
- บาดก้าวตืน ใช้การย่อเท้า เปิดส้นเท้า ย่อแบบไหย่งๆ ตัวคือ ย่อกึ่งกระโดด โดยใช้ปลายเท้า

4.1.2 วาดพ็อนหลายท่า

วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) กระบวนพ็อนที่ 1

ภาพที่ 62 วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 1 กระบวนพ็อนที่ 1

- ผู้พ็อนใช้ท่าม้วนมือ ช้างหน้า ย่ำเท้าถอยหลัง แล้วหยุดวางปลายเท้าด้านหน้า แอ่นตัวมาด้านหลัง

ภาพที่ 63 วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 2 กระบวนพ็อนที่ 1

- หมุนตัวมาด้านซ้าย แยกแขนออก งอมือข้างลำตัวแล้วม้วนมือออกตั้งข้อมือ (ทำจังหวะซ้ำ) ประมาณ 3 ครั้ง

ภาพที่ 64 วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 3 กระบวนพ็อนที่ 1

- หันตัวกลับมาด้านเดิม เปิดเท้าที่วางปลายเท้าลงหลังเปลี่ยนวางเท้าอีกข้างหนึ่ง นำมือทั้งสองข้างมาข้างศีรษะ ทางด้านเดียวกับเท้าที่วาง งอมือแล้วม้วนปล่อยออก ทำจังหวะเร็วประมาณ 3 ครั้ง

ภาพที่ 65 วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 4 กระทบพ็อนที่ 1

- ถอนเท้าวางลงข้างหลัง เปลี่ยนวางเท้าอีกข้าง แยกมือออกด้านข้าง งอมือ
เข้าพร้อมกันแล้วม้วนออก ตั้งมือ ทำท่าในจังหวะซ้ำ ยกสะโพก เอียงตัวตรงข้ามกับ
สะโพกที่ยก

ภาพที่ 66 วาดพ่อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 5 กระบวนพ่อนที่ 1

- ลดมือทั้งสองข้างพร้อมกับม้วนมือออก หงายมือระดับศรีษะ (ทำนี้ใช้เดิน ถอยลงหลังด้วย) ปฏิบัติให้จังหวะช้า

(หมดกระบวน ในทำนี้ผู้พ่อนใช้ทำนี้ค่อยๆ เดินพ่อนลงหลังเรื่อยๆ)

วาดพ่อนหลายท่า (หญิง) กระบวนพ่อนที่ 2

ภาพที่ 67 วาดพ่อนกำมือหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 1 กระบวนพ่อนที่ 2

- ผู้พ่อนกำมือหลวมๆ ยกมือข้างมาระดับหน้าผาก อีกข้างปล่อยลงด้านข้าง แล้วปาดมือมือที่อยู่ระดับหน้าผากออก (เหมือนการปาดเหงื่อ) ยกมือขึ้นปาดออกสลับกัน

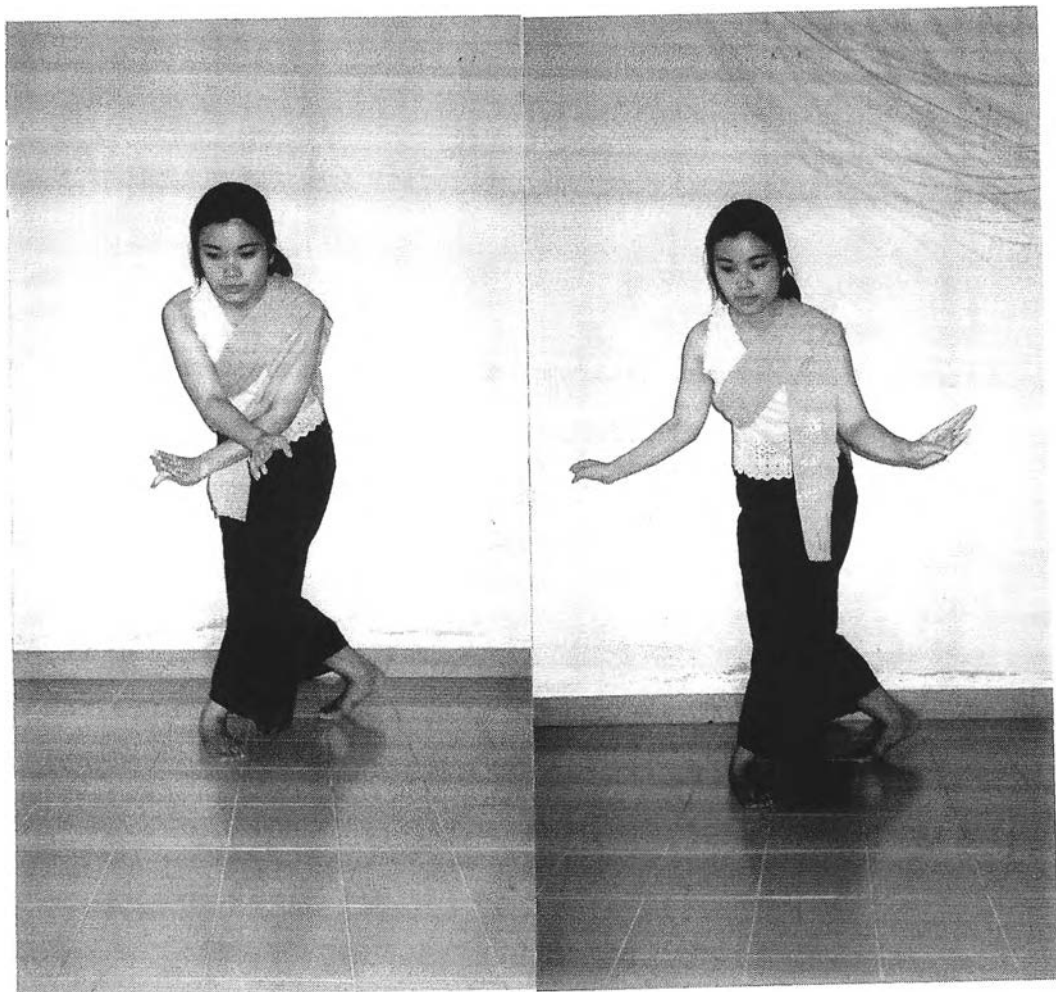
- บาดก้าวตืน ใช้การกระโดดเต็มเท้าทั้งสองข้าง

ภาพที่ 68 ราวพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 2 กระทบพ็อนที่ 2

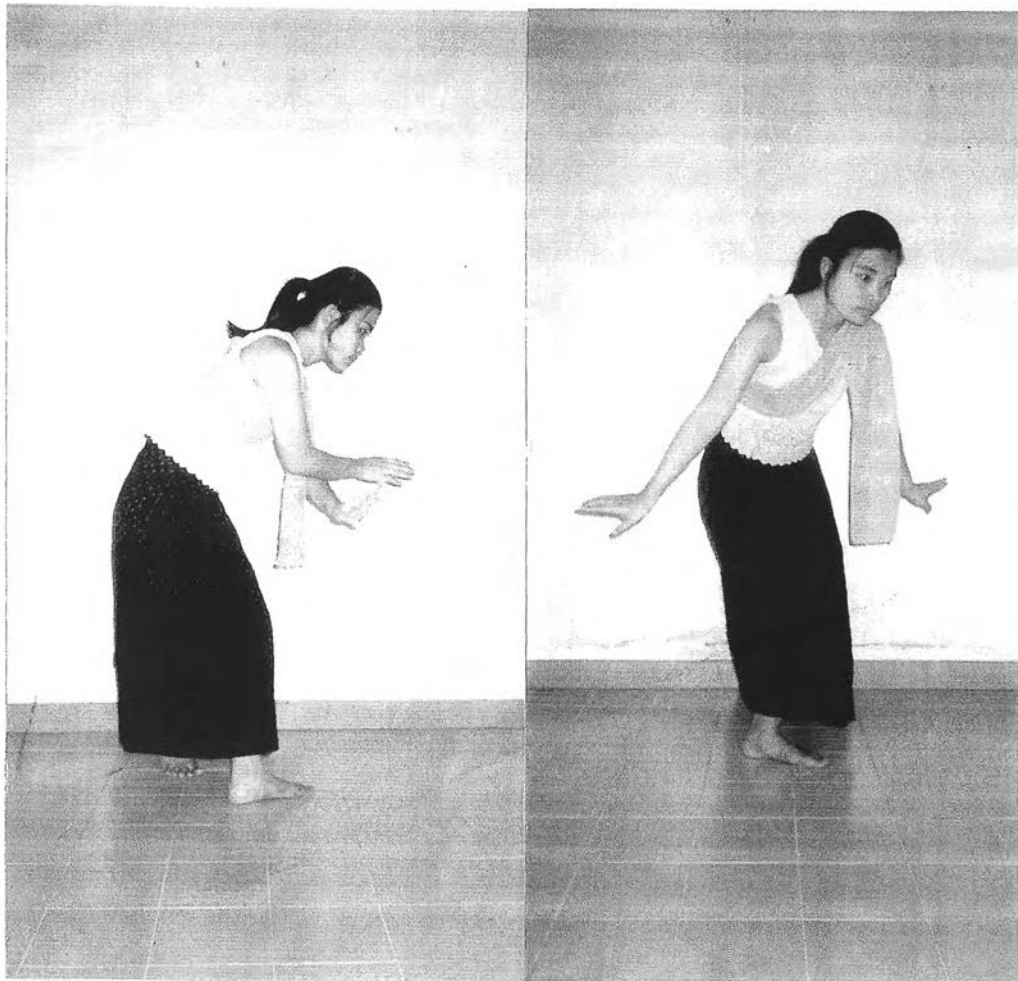
- ปฏิบัติต่อเนื่องจากท่าปาดเหงื่อ เปลี่ยนเป็นแบมือ ทั้งสองข้างแล้ว แทงมือเข้า
- บาดก้าวตืน กระโดดเต็มเท้าสองเท้า

วาดพ่อนหลายท่า (หญิง) กระบวนพ่อนที่ 3

ภาพที่ 69 วาดพ่อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 1 กระบวนพ่อนที่ 3

- ผู้พ่อน แกว่งแขนเข้าหากัน ทั้งสองข้างแล้วแกว่งออก ก้มตัวทำสลับมือไปเรื่อยๆ
- เท้าก้าวไขว้เท้า เท้าหนึ่งอยู่หน้า เท้าหนึ่งวางหลัง แล้วค่อยๆ หมุนตัวไปด้านซ้ายรอบตัว พร้อมกับค่อยเปลี่ยนเท้าก้าวหน้า

ภาพที่ 70 วาดพ่อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 2 กระบวนพ่อนที่ 3

- แกว่งแขนไปเรื่อยๆ ย่อเข้า แล้วค่อยๆ ยืดตัวขึ้น

ภาพที่ 71 วาดพ็อนหลายท่า (หญิง) ท่าที่ 3 กระบวนพ็อนที่ 3

- ยึดตัวขึ้น ยกมือขึ้นระดับศีรษะ หงายมือ (มือไม่ไขว้กัน) แล้วทิ้งมือลงมา ทำสลับกัน

วาดพ่อนหลายท่า (ชาย) กระบวนพ่อนที่ 1

ภาพที่ 72 วาดพ่อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 1 กระบวนพ่อนที่ 1

- ผู้พ่อนแบ่มือทั้งสองข้าง แล้วทิ้งมือข้างหนึ่งลงด้านล่าง อีกข้างอยู่บนแล้วทิ้งมือสลับกัน

- วางเท้าออกข้างแยกกัน แล้วมิดเข้าสลับไปมา สลับกับท่ามือ

ภาพที่ 73 วาดพ็อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 2 กระทบพ็อนที่ 1

- แล้วย่นปลายมือเข้าหากัน เหยียงแขนไปมาออกด้านข้างทั้งสองข้างสลับกัน
- บิดเข้าไปเรื่อยๆ

ภาพที่ 74 วาดฟ้อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 3 กระทบฟ้อนที่ 1

- งอมือทั้งสองลงด้านหน้า แล้วม้วนมือขึ้นแบมือออก
- ไชว์เท้าหน้า

ภาพที่ 75 วาดพ่อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 4 กระบวนพ่อนที่ 1

- ยกมือขึ้นงอมือ ทั้งสองข้างระดับศรีษะ แล้วสับมือออก ตั้งมือ
- ไหว้เท้าน้ำ

ภาพที่ 76 วาดฟ้อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 5 กระบวนฟ้อนที่ 1

- หันกลับมาด้านหลัง แยกมือออกด้านข้าง งอมือลงม้วนขึ้นแบมือออกด้านข้าง
- ก้าวไขว้เท้า ขยับเข้า

วาดพ่อนหลายท่า (ชาย) กระบวนพ่อนที่ 2

ภาพที่ 77 วาดพ่อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 1 กระบวนพ่อนที่ 2

- ผู้พ่อนยืนอยู่กับที่ นำมือทั้งสองข้างวนขึ้นกันด้านหน้า ออกวนเข้า
- แล้วดีดสันเดินย้ายข้างมาทางซ้าย

ภาพที่ 78 วาดพ็อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 2 กระทบพ็อนที่ 2

- หยุดยืน งอมือเข้าไหล่ ทั้งสองข้างแก้งทั้งลง แมมือออก
- นำมือยกขึ้นมา ม้วนเช่นเดียวกับท่าที่ 1

ภาพที่ 79 วาดพ่อนหลายท่า (ชาย) ท่าที่ 3 กระบวนพ่อนที่ 2

- แหงมือลดได้ศอก แล้วทำท่าที่ 2 ซ้ำอีก 2 - 3 ครั้ง

4.1.3 วาดพ็อนเข้าคู่

วาดพ็อนเข้าคู่ เป็นลักษณะการพ็อนที่มองเห็นได้ว่าเป็นการพ็อนเข้าคู่กัน หรือใกล้เคียงกับลักษณะพ็อนแบบเข้าคู่ (เพราะในการพ็อนผีฟ้าเป็นการพ็อนเป็นกลุ่มๆ บางครั้งจะสังเกตเห็นได้ยาก) ส่วนใหญ่ในวาดพ็อนนี้ จะใช้ท่าจากวาดพ็อนท่าเดียวมาใช้โดยนำหลายๆ ท่ามาร่วมกัน

ในวาดพ็อนเข้าคู่ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับวาดพ็อนที่ผ่านมา คือมีทั้งพ็อนแบบท่าเดียว และพ็อนหลายท่าที่เป็นชุด หรือเป็นกระบวน ดังที่ได้มีท่าแสดงไว้ดังนี้

วาดพื่อนคู่ (ชาย - หญิง) ท่าที่ 1

ภาพที่ 80 วาดพื่อนคู่ชาย - หญิง ท่าที่ 1

- หญิง ยืนทำท่าม้วนมือเข้าอก หรือทำท่าแกว่งแขนด้านล่างเดินย่อถอยหลัง
 - ชาย ทำท่าคุกเข่ามือหนึ่งยื่นออกไปด้านหน้า อีกมืออยู่ข้างลำตัวพลิกมือคว่ำ
หงาย พร้อมกับทำท่าเดินเข่า สลับเข่าและสลับมือ
- (ในการพื่อน ผู้ชายวาดมือไปมาด้านข้างเล็กน้อย)

ภาพที่ 81 วาดพ็อนเข้าคู่ ชาย - หญิง ท่าที่ 2

- ผู้พ็อนนั่งหันหน้าเข้าหาเครื่องคาย คู่เข่าอยู่ข้างกัน
- หญิง ทำท่าม้วนมือด้านหน้า แล้วก้มหน้า หรือแอ่นออกไปด้านหลัง
- ชาย วาดมือไปมาอยู่ด้านหน้า ก้มหน้ากลับเงยหน้าขึ้น

วาทพ็อนเข้าคู่แบบท่าเดียว (หญิง - หญิง) ท่าที่ 1 (ท่ากวั๊กน้ำ)

ภาพที่ 82 วาทพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 1

- ผู้พ็อนเดินย่อเท้าถอยหลังก้มตัวไปด้านหน้า แล้วทำท่ากวั๊กน้ำ คือนำมือทั้งสองข้างมาด้านข้างสะโพก (แยกออกจากกันคนละข้าง) แล้วยกมือขึ้นตั้งข้อมือ แล้วปิดมือลงหลัง ทำไปเรื่อยๆ แล้วกลับมาทำอีกข้าง

วาดพ่อนเข้าคู่แบบท่าเดียว (หญิง - หญิง) ท่าที่ 2

ภาพที่ 83 วาดพ่อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 2

- ผู้พ่อนที่นั่ง นำมือเข้ามาไขว้กันด้านหน้าอก แล้วสับัดแขนออกตั้งมือด้านข้าง ค่อยๆ เดินเข้าไปข้างหน้า

- คนยืน (นางเทียม) ย่ำเท้าถอยหลัง ม้วนมือเข้าไหล่สลับข้างกัน

วาดพ็อนเข้าคู่แบบท่าเดียว (หญิง - หญิง) ท่าที่ 3

ภาพที่ 84 วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 3

- ผู้พ็อนคนที่ 1 (นางเทียม) ยืนหันหน้าเข้าหาคนนั่ง แกว่งแขนระดับสะเอว แกว่งแขนแยกออกจากกัน แล้วนำมือเข้ามาหากันแล้วแกว่งออก ยืนหย่อนเข่ารอง
- ผู้พ็อนที่นั่ง (ผู้เข้าร่วมพิธี) คุกเข่า ค่อยๆ เดินเข้าตามเข้าไปหา ก้มตัว หมอบลง ม้วนมือสลับกัน ระดับศรีษะ แล้วทำท่าไหว้ เข้าหานางเทียม (เป็นท่าแสดงความเคารพ)

วาดฟ้อนเข้าคู่แบบท่าเดียว (หญิง – หญิง) ท่าที่ 4

ภาพที่ 85 วาดฟ้อนเข้าคู่ (หญิง – หญิง) ท่าที่ 4 (ท่าทองศอกคู่)

- ผู้ฟ้อนหันหน้าเข้าหากัน กำมือทำท่าทองศอกไปข้างหลัง โยมดาก^{*} บิดสะโพก ไปทั้งสองข้างสลับกัน และหย่อนเข้า

* โยมดาก = ขย่มกัน

วาดพ่อนเข้าคู่แบบท่าเดียว (หญิง - หญิง) ท่าที่ 5

ภาพที่ 86 วาดพ่อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 5 (ท่าคล้องแขนกระโดด)

- ผู้พ่อนทั้งสองคน นำแขนเกี่ยวกัน แล้วยกมืออีกข้างขึ้นบนศีรษะ ตีมือออกตามจังหวะ

- เปิดส้นเท้า ทั้งสองเท้า กระโดดสปริงตัว หมุนรอบตัว

วาดพ่อนเข้าคู่แบบท่าเดียว (หญิง - หญิง) ท่าที่ 6

ภาพที่ 87 วาดพ่อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 6 (ท่ากำมือปล่อยด้านบน)

- ผู้พ่อนหันหน้าเข้าหากัน มือทั้งสองกำหลวมๆ บริเวณหน้าอก แล้วยก ขึ้น ปล่อยด้านบนศรีษะ

- ตะเท้าข้างหนึ่งด้านปลายเท้า แล้วกระโดดเตะเท้าที่เตะออกไป

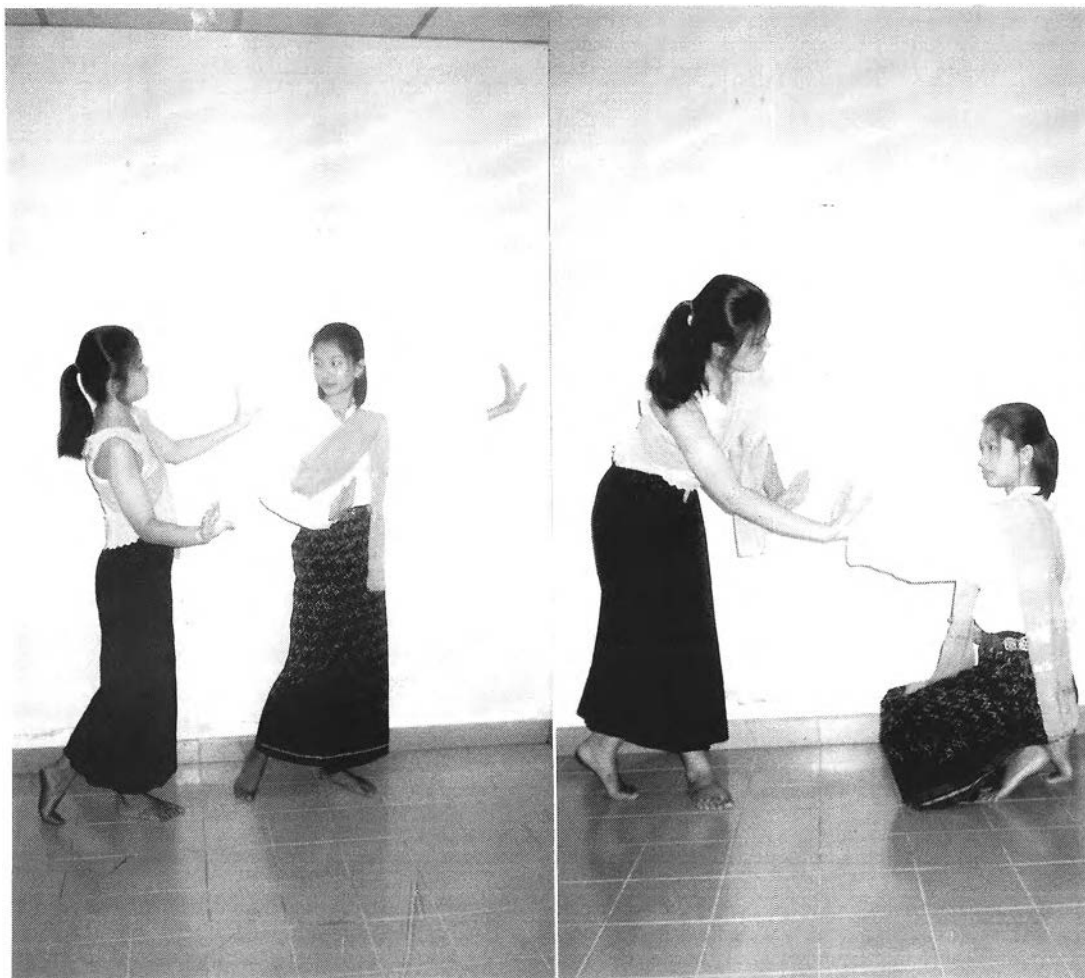
วาดพ็อนเข้าคู่แบบท่าเดียว (หญิง - หญิง) ท่าที่ 7

ภาพที่ 88 วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 7

- ผู้พ็อนกำมือหลวมๆ ด้านหน้าอก ตะเท้าแล้วกระโดดเข้าหากัน ดึงมือขึ้นตามจังหวะกระโดด

วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 1 ท่าที่ 2 กระบวนพ็อนที่ 1

ภาพที่ 89 วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 1 และท่าที่ 2 กระบวนพ็อนที่ 1
(ท่าไล่ต้อนจก)

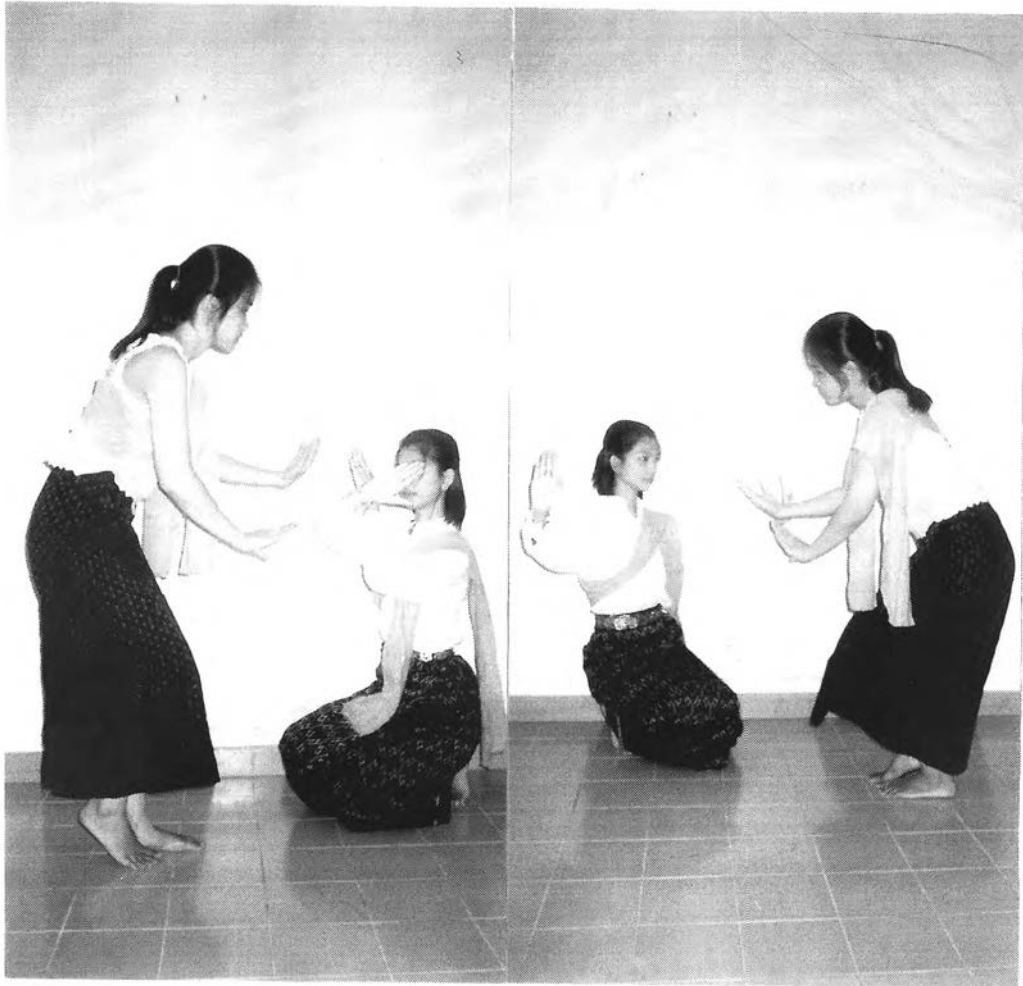
- ท่าที่ 1 - คนหน้าวิ่งไปด้านหน้า ใช้ท่ามือหนึ่งแทงขึ้นอีกมือม้วนเข้าหาไหล่สลับกัน
- คนวิ่งไล่ นำมือสวนกัน เข้าอก แล้วแยกมือออกวิ่งไล่
 - คนหน้าทำท่ามือม้วนเข้าอกวิ่งไป
 - คนตามไล่ทำท่ามือม้วนเข้าไหล่

ท่าที่ 2 - คนหน้าหมุนรอบตัว นั่งลงท่าท่าแขงแขนขึ้นด้านหน้าสลับกัน

- คนตาม แหงมือสวนกันด้านหน้า มองดูคนนั่งแล้วท่าท่า ม้วนมือ
เข้าไหล่ สิ่งออกไปด้านหน้า

- คนที่นั่งลุกขึ้นใช้ท่าแขงมือแขงตั้งสลับแขงตามไปดักข้างหน้า แล้ว
ม้วนมือเข้าอกหมุนตัวลงมอดักคนยืน

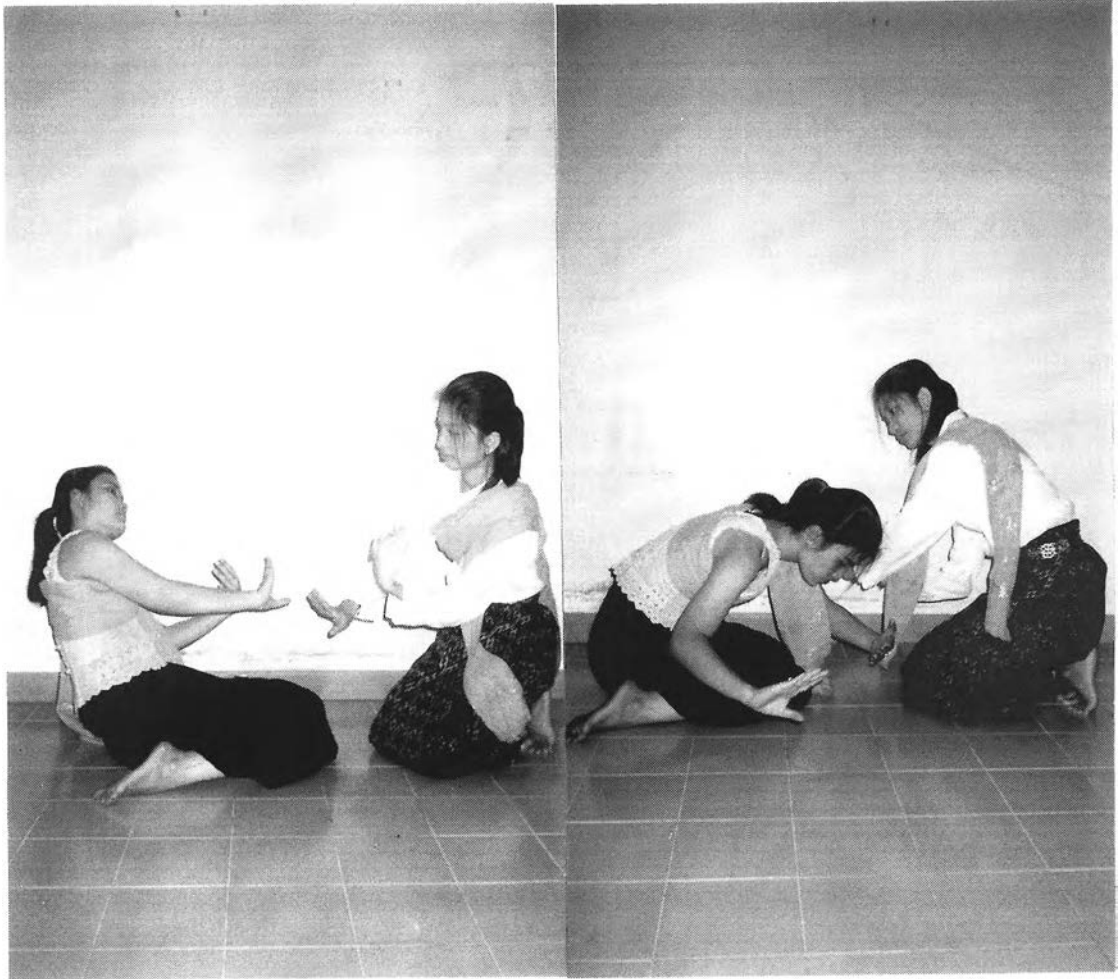
- คนที่ยืนย่อเท้าถอย ท่าท่าแขงมือ

ภาพที่ 90 วาดพ็อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 3 และ ท่าที่ 4 กระบวนพ็อนที่ 1

- คนนั่งลงนำแขนมาไขว้กันด้านหน้า แล้วแหวกออกประมาณ 3 ครั้งหันตัวตามคนยืน
- คนยืน ก้มตัวใช้ท่าแทงมือสลับกันด้านหน้า แล้วทำท่าม้วนมือเข้าอก ถอยออก เดินรำไปข้างหน้า
- คนนั่ง นั่งคุกเข่า ทำท่า ม้วนมือแขนตั้งด้านหน้า

วาดพ่อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 1 และท่าที่ 2 กระบวนพ่อนที่ 2

ภาพที่ 91 วาดพ่อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 1 และท่าที่ 2 กระบวนพ่อนที่ 2

- ผู้พ่อนคนหนึ่ง นั่ง เบาะขาออก ทำท่าม้วนมือเข้าออก แอนตัวไปด้านหลัง เบี่ยงตัวเล็กน้อย
- ผู้พ่อนคนที่สอง นั่งหันหน้าเข้าหากัน นั่งคุกเข่า ทำท่าม้วนมือเข้าออก สลับกัน แล้วโน้มตัวไปข้างหน้า เอียงไปด้านข้าง ตรงข้ามกันคนนั่งเบาะเท้า
- ผู้พ่อนคนที่ หนึ่งก้มตัวลงทำท่าม้วนมือ แยกมือออกห่างกัน ด้านข้างศรีษะ
- ผู้พ่อนคนที่สอง โนมเอียงไปฝั่งตรงข้ามกัน ทำท่าม้วนมือสลับแล้วแอนตัวไปด้านหลัง (ทำท่าสลับกันไปมา)

ภาพที่ 92 วาดพ่อนเข้าคู่ (หญิง - หญิง) ท่าที่ 3 กระบวนพ่อนที่ 2

- ผู้พ่อนคนที่หนึ่ง โนมก้มหน้า ทำท่าไหว้พนมมือไปมาด้านหน้า
- ผู้พ่อนคนที่สอง ทำท่าพนมมือ เอียงไปมาด้านข้าง

(ทำนี้เป็นท่าผู้พ่อนเข้าคู่ ในพ่อนผีฟ้า นั้นคนที่สองคือนางดาว พาดนโน
ผู้ทำพิธี ผู้พ่อนที่พ่อนด้วยท่าไหว้เข้าใจว่าเป็นท่าของสมา)

4.2 การใช้ส่วนต่างๆ ในการฟ้อน สามารถแยกได้ดังนี้

4.2.1 การใช้เท้า

จากการศึกษาท่าฟ้อนในพิธีการฟ้อนพื้นบ้านของชาวบ้านสามารถเห็นลักษณะของการใช้เท้า หลายลักษณะตัวจะได้อธิบายดังนี้

1. การก้าวเดินธรรมดา

1.1 การก้าวเท้าแบบเดินช้า เป็นลักษณะเดินก้าวช้าๆ ไปตามวง ถ้าจะฟ้อน จะมีการ “หย่อนเข้า” (ขย่มเข้า) ด้วย ถ้าก้าวช้าๆ หย่อนเข้าประมาณ 4 จังหวะ ต่อการก้าว 1 ก้าว หรือ 8 จังหวะถ้าต้องการก้าวช้าๆ

1.2 การก้าวเดินเร็ว เมื่อเดินหรือเกือบวิ่งรอบวง

2. ย่ำเท้า

ลักษณะของการย่ำเท้าสลับกันทั้งสองข้างตามจังหวะลักษณะของการย่ำเท้า มีทั้ง การย่ำเต็มเท้า และการย่ำเท้าเปิดสัน

2.1 ย่ำเต็มเท้า เป็นลักษณะย่ำเท้าตามจังหวะสลับเท้ากันวางเต็มเท้า การย่ำเต็มเท้าเป็นท่าที่นิยมใช้ในการฟ้อน การย่ำเต็มเท้า บางครั้ง มีทั้ง การดีดสั้นขึ้นหรือยกขาสูง

2.2 ย่ำเปิดสัน ย่ำเท้าเปิดสันเท้า การย่ำเปิดสันนิยมใช้ในท่าวิ่ง

2.3 ย่ำในลักษณะเร็วเกือบวิ่ง หรือใช้ยาแบบโหยงเท้า คือเกือบจะกระโดดให้ลอยตัวนิดหน่อย

3. จรดเท้า (จดตีน)

วางปลายเท้าข้างหนึ่งเต็มเท้า อีกข้างวางด้วยปลายเท้าเปิดสัน

ภาพที่ 93 การจรดเท้า (จุดตีน)

ทำนี้ใช้ในการฟ้อนอยู่กับที่ การก้าวเดินการเปลี่ยนท่าเท้า ดังนี้

3.1 จรดเท้า (จุดตีน) อยู่กับที่

ใช้เท้าข้างหนึ่งเป็นหลัก อีกข้างวางด้วยปลายเท้า ย่อเข้า วางเท้าอยู่กันที่

มักจะวางเท้าด้วยปลายเท้า วางไว้ข้างหน้า แล้วแอ่นตัวเดียวกับขาที่วางเท้า วางอยู่กับที่ มักใช้ปลายเท้าจรดพื้น

3.2 จรดเท้าเคลื่อนที่ (จุดตีนย่าง , จุดตีนแล่น)

วางเท้าข้างหนึ่งเต็มเท้าเห็นหลัก อีกข้างวางเปิดส้น ขยับย้ายน้ำหนักเท้าสลับกัน เดินหรือวิ่งตามจังหวะไม่วางส้นเท้า เท้าที่จรดแต่ใช้ส่วนจมูกเท้าเพื่อรับน้ำหนัก

3.3 ลากปลายเท้า ก้าวเท้า (จุดตีนก้าว)

ใช้ในการก้าวเท้าช้า ได้ทั้งก้าวเดินไปหน้าและเดินถอยหลัง โดยการก้าวขาข้างหนึ่งไปด้านหน้า แล้วค่อยๆ ลากปลายเท้าขึ้นไป เพื่อรอจังหวะลงก้าวเท้า ถ้าก้าวถอยหลัง ปฏิบัติเช่นเดียวกัน คือใช้ปลายเท้าลากตามลงมาเพื่อก้าว (ใช้ปลายเท้า)

4. ปิดเท้าพร้อมกันทั้งสองข้าง

ปิดเท้าไปด้านข้าง โดยการวางปลายเท้าแล้ว ยก ส้นเท้าไปวางเปิดปลายเท้า ปิดเท้าไปสองสลับกัน ไปด้านข้าง ย่อเข้า

5. ชิดเท้า หรือแตะเท้า

ใช้เท้าข้างหนึ่งมาชิดเท้าอีกข้างหนึ่ง โดยใช้เท้าทั้งเท้าเรียกว่า ชิดเท้า ถ้าใช้เท้าเฉพาะส่วน คือปลายเท้า หรือส้นเท้า มาแตะ เรียก แตะเท้า

ท่าก้าวเท้าชิด สามารถใช้ได้ทั้ง

5.1 ชิดเท้าเดี่ยว เป็นลักษณะเดินไปด้านข้าง นำเท้าที่อยู่ด้านข้างที่จะเดิน ก้าวออกไป แล้วลากเท้าตามเข้าไปชิด แล้วก้าวออกไปอีก นำเท้าลากตามเข้าไปชิด

5.2 ชิดเท้าสลับ ใช้เดินไปข้างหน้า ก้าวเท้า แล้วนำเท้าอีกข้างเข้าไปชิด แล้วก้าวเท้าชิดออกไป แล้วนำเท้าอีกข้างเข้าไปชิดสลับกัน

6. ตะเท้า

ลักษณะเดียวกันกับท่าก้าวเท้าชิด สลับเท้า แต่ใช้เท้าตะข้างหน้า ใช้การก้าวและเตะ สลับกันไป

7. ยกเท้า มี 2 ลักษณะ คือยกเท้าหน้า และยกเท้าหลัง ท่ายกเท้าใช้ในการพ้อนทั้งยกข้างเดียว ทั้งยกหน้าและยกหลัง หรือยกสลับเท้าหน้าหลัง

ภาพที่ 94 ท่ายกเท้าหลัง

ภาพที่ 95 ท่ายกเท้าหน้า

8. ท่ากระโดด สามารถใช้ได้ 2 ลักษณะ

8.1 กระโดดพร้อมกัน ทั้งสองข้าง ใช้ปลายเท้ากระโดด เปิดส้นเท้า หรือ กระโดดเต็มเท้าทั้งสองข้าง

8.2 กระโดดเท้าสลับกันทั้งสองข้าง เปิดส้นเท้า

กระโดดกระพี้บเท้า ค่อยข้างรุนแรง

9. การไขว้เท้า

เท้าหนึ่งวางหน้า เท้าอีกข้างวางข้างหลัง เท้าหลัง วางได้ 2 ลักษณะ ทั้งเปิดส้นเท้าหลัง และวางเต็มเท้าทั้งสองข้าง

10. ไถเท้า (ซุดตีน)

ลักษณะใกล้เคียงกับเท้าชิดสลับข้าง แต่ใช้เท้าไถไปข้างหน้า สลับกัน ใช้เท้าทั้งฝ่าเท้า

ลักษณะของการใช้มือ (วาดมือ)

4.2.3 ในการพ่อนผีฟ้า ผู้วิจัยจะได้แยกวิธีการใช้มือแต่ละระดับ โดยสามารถแบ่งได้ 4 ระดับ คือ

1. ทำใช้มือระดับเอวและสะโพก
2. ทำใช้มือระดับลำตัวด้านหน้า
3. ทำใช้มือระดับศรีษะ
4. ทำใช้มือระดับไหล่ด้านข้าง

ในการแยกการใช้มือทั้ง 4 ระดับจะเห็น ปริมาณและความนิยมของท่าพ่อนว่า ใช้ท่าในระดับใดมากที่สุดด้วยดังจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

1. ทำใช้มือระดับเอวและสะโพก

คือทำใช้มือบริเวณส่วนล่างตั้งแต่เอวและสะโพกทั้งด้านข้างและด้านหน้า

1.1 ทำใช้มือนานข้างสะโพก

- ทำแกว่งแขน* พร้อมกันทั้งสองข้างไปข้างหน้า และหลังทำแกว่งแขนพร้อมกันมีทั้ง แกว่งแขนธรรมดา แกว่งแขนเกร็งข้อมือ แกว่งแขนกวักข้อมือ และแกว่งแขนม้วนมือ
- แกว่งแขนสลับกันด้านข้าง (คล้ายท่ารำสาย) มีทั้งการแกว่งแขนแบบธรรมดา แกว่งแขนเกร็งข้อมือ (แขนไม่ตึง)
- กวักมือพร้อมกันข้างสะโพก ด้านใดด้านหนึ่ง รำมือทั้งสองข้างมาข้างสะโพก ด้านใดด้านหนึ่ง กวักมือลง แล้วตั้งมือ
- ทำอื่นคือท่าที่จะใช้ผสมเป็นท่าอื่น เช่นท่า ควักมือ ทั้งสองข้างสะโพก เพื่อสอดขึ้นระดับศรีษะ หมายมือ ท่าอมมือข้างหนึ่งไว้ข้างหลัง ผสมกับท่ายกแขนเหนือศรีษะ ท่าทำวสะเอว เป็นต้น

1.2 ท่าใช้มือด้านหน้า

- สายมือไปพร้อมกัน ไปด้านข้างมีทั้งส่วนมือธรรมดา และเกร็งข้อมือระดับสะเอวแล้ว
- สายมือไปมา ออกมาด้านข้าง หรือหยิบจับ ข้างหนึ่งมาปล่อยมืออีกข้างหนึ่ง
- สายมือเข้าหากัน และแยกออกจากกัน สายมือทั้งสองข้างเข้าหากันแล้วแยกออกจากกัน ใช้การสายมือธรรมดา เกร็งข้อมือ กวักมือ จับจับแล้วปล่อยออก
 - ทำอื่นๆ เช่นท่า กดมมือทั้งสองข้างขึ้นลงด้านหน้า สลับกัน

2. ท่ามือระดับลำตัวด้านหน้า

ท่ามือระดับลำตัวด้านหน้า คือบริเวณส่วนตั้งแต่ไหล่หน้าอก มือท่าใช้มือดังนี้

2.1 ท่ายื่นแขนไปพร้อมกันด้านหน้า คือแขนทั้งสองข้างทำท่าเหมือนกันทั้งสองข้าง ได้แก่ท่า

- ตั้งข้อมือ ทั้งสองข้างแล้วตบไปด้านหน้า

* ทำแกว่งแขนพร้อมกัน เป็นท่านิยมใช้ในขณะเริ่มต้น ฟ้อนหรือมักใช้เป็นท่าพัก หลังจากการฟ้อนท่าอื่นๆ

- ยื่นแขนตั้งมือแล้ววนมมือขึ้นลงเป็นวงกลม (มีทั้งวงวงเล็กและวงใหญ่)
- วนมมือแยกออกจากกัน
- วนมมือเข้าหากัน
- ประกบมือ ข้างหนึ่งให้ฝ่ามือทับหลังมืออีกข้างหนึ่ง ทำทางอีสาน

เรียกว่า แมงต๊อบเต่า

- กำมือไว้ด้านหน้าแล้วดึงแยกออกจากกัน (ถองศอก)
- จับเข้าหากันแล้ว แยกปล่อยมือออกจากกันไปด้านข้าง
- โยกมือข้างหน้าแล้วปล่อยลง
- โยกมือให้มือประสานกันแล้วปล่อยลง (พบทำให้ผู้ชาย)
- พรบมือ
- ม้วนมือทั้งสองข้างเข้าหาตัวแล้วปล่อยออกตั้งข้อมือ
- งอมมือทั้งสองข้างลงแล้ว ม้วนเข้าแล้วแบมือออก
- กำมือแล้วปล่อยมือออก

2.2 มือข้าง2.3หน้าทำสลับมือ

เป็นท่าที่ใช้มือทั้งสองข้างทำสลับกัน

- กวักมือเข้าหาตัว มือข้างหนึ่งกวักเข้าไหล่อีกข้างแทงลง แล้วยื่นไปข้างหน้า แล้วทำท่าสลับกัน มีทั้งยื่นแขนไปข้างหน้าตั้งหรือ งอศอก
 - ม้วนมือวนกันด้านหน้า มือหนึ่งงอเข้าอยู่ด้านหลังมือที่ตั้งมือ ม้วนมือสลับกัน (ท่าม้วนใหม่)
 - วนมมือลอดใต้ศอก แล้วกลับมางอศอก นำมือที่งอศอกมาแทงลอด
 - จับจับใต้ศอก ตั้งมือข้างหนึ่งงอศอกด้านหน้า มืออีกข้างมาจับจับแล้วปล่อยออกข้างตั้งศอก นำมือที่ตั้งศอกมาจับจับแล้วปล่อยออก
 - วนมมือเข้ามาด้านในสลับมือ (วาดมือวนเข้ามาด้านหน้า)
 - จับคว่ำปล่อยออกด้านหน้า สลับมือ มือหนึ่งแบมือหนึ่งจับจับแล้วปล่อยออกด้านหน้าแบมือ มือที่แบจับจับคว่ำแล้วแบออก

- ตีมือสลับกันขึ้นลงด้านหน้า ยื่นมือไปด้านหน้า ตีมือกลับกันขึ้นลง
(คล้ายท่าตีฉาบ)

- ท่าไหว้ 2 ระดับ คือระดับไหล่ และหน้าอก
- แขนงมือขึ้นสลับกัน
- ตั้งมือแล้ววนมมือด้านหน้า (ตั้งข้อมือแล้ววนมกันระดับอก)
- กำมือถองศอกสลับกัน
- สลับมือตั้งจับขึ้นปล่อย มือหนึ่งตั้งมือหนึ่งจับแล้วตั้งขึ้นปล่อย มือ

ข้างที่ตั้งมือจับคว่ำ

- ยื่นแขนข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งศอก พลิกมือขึ้นลงหรือวาดมือไปมาด้าน
หนึ่ง (พบในท่าฟ้อนชาย)

3. ท่ามือระดับศรีษะ

เป็นการใช้ท่ามื่อยกขึ้นส่วนบนอาจยกได้สุดแขนหรืออแขนนิดหน่อย
ท่าระดับศรีษะสามารถเห็นได้ดังนี้

3.1 ท่ามือท่าพร้อมกัน

- ตบมือตามจังหวะบนศรีษะ
- ท่าไหว้ด้านบน
- ยกมือทั้งสองขึ้นด้านบน หันฝ่ามือออก เล่นข้อมือ
- ม้วนมือเข้าแล้วปล่อยออก งอมือทั้งสองเข้าแล้วม้วนลงปล่อยแบ่มือ
- แบมือวนมมือด้านหน้า
- กำมือแล้วปล่อยมือ
- โบกมือไปมาด้านหน้า

3.2 มือสลับกัน

- ม้วนมือเข้า (ท่าม้วนใหม่ระดับศรีษะ)
- วาดมือเข้ามาด้านหน้าสลับกัน
- วาดมือออก

- แหงมือขึ้นไปด้านหน้า
- กำมือชูมือสลับกัน
- กำมือปาดมือออก (ท่าปาดเหงื่อ)

4. ท่ามือระดับไหล่ด้านข้าง

ท่ามือในระดับไหล่ด้านข้างในการฟ้อนมีการใช้น้อยมากส่วนใหญ่พบในท่ารำของผู้ชาย เป็นลักษณะของการวาดมือผ่านคือตั้งแขนไปด้านข้างแล้ววาดเข้ามา มีพบในท่าฟ้อนหญิงมีพบ คือท่า

- กางแขนออกสองข้าง แล้วมือตกขึ้นลง (พบเพียงคนเดียว)
- งอศอกทั้งสองข้าง ข้างลำตัว แหงมือลง แล้วงอมือเข้ามับัดออก ตั้งข้อมือขึ้น
- งอศอก ข้างลำตัวข้างหนึ่ง ประกอบกับมืออีกข้างอยู่ด้านหน้างอเข้า แล้วปล่อยตั้งมือ ทำสลับกัน
- ยกศอกขึ้นตีศอกลง (ท่าตีปีก)

4.2.3 บาดก้าวตีน (ลักษณะการก้าวเท้า)

ลักษณะของการก้าวเท้า ในภาษาอีสานเรียกว่า บาดก้าวตีนนั้น ในการฟ้อนมี ฟ่าทิศทางการฟ้อนจะเป็นการฟ้อนรอบวง ผู้ฟ้อนจะเดินเป็นหมู่ไปตามวงนั้น การก้าวเท้านี้ผู้วิจัยสามารถแยกลักษณะการก้าวเท้าได้ 3 ลักษณะคือ

1. บาดก้าวทุกจ้ง 2. หวะ
3. บาดก้าวเว้นจ้ง 4. หวะ ก้าวซ้ำๆ
5. บาดก้าวพิเศษ

แต่ละบาดก้าวมีจะการก้าวอื่นอีก ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

1. บาดก้าวย่าทุกจ้งหวะ หมายถึงใช้เท้าไปตามจ้งหวะของลายดนตรี ส่วนใหญ่จะมี 4 จ้งหวะ ต่อ 1 ช่วง ย่าทุกจ้งหวะเรากำหนดนับ 4 ครั้ง หรือ 4 จ้งหวะเล็ก

ต่อ 1 จังหวะใหญ่ ลักษณะนี้รวมถึงการใช้เท้า แบบอื่นๆ ที่ใช้เท้าอื่นๆ ที่ใช้เท้าทุก
 จังหวะเล็กด้วยมีการก้าวเท้าในลักษณะนี้ดังต่อไปนี้

1.1 ย่ำเท้าปกติทุกจังหวะ ย่ำเท้าสลับกันไปเรื่อยๆ ทั้งย่ำเต็มเท้า ย่ำเปิด
 ส้นเท้า ย่ำได้ทั้งเดินไป ข้างหน้า หรืออยู่กับที่

1.2 เดินย่ำไปข้างหน้า 1, 2, 3 ถอย จังหวะที่ 4

1.3 เดินย่ำไปข้างหน้า 1, 2 เดินถอยไปด้านข้างทางซ้ายอีกจังหวะ 3, 4
 เดินไปข้างหน้าจังหวะ 1, 2 เดินถอยไปด้านข้างขวาอีก 3, 4

1.4 เดินย่ำไปข้างหน้าจังหวะ 1, 2 เดินถอยหลังจังหวะ 3, 4

1.5 เดินย่ำไปข้างหน้า 1, 2, 3, 4 ย่ำลงหลังอีก 1, 2 กลับตัวเดิน
 ทางถอยหลัง 1, 2, 3, 4 กลับตัวเดินไปข้างหน้าอีก 1, 2, 3, 4 ย่ำลง 1, 2 กลับตัว
 เดินถอยหลังอีก 1, 2, 3, 4

(ลักษณะทำย่ำเท้า อาจย่ำสลับกันไปเรื่อยๆ อาจหยุดย่ำอยู่กับที่หรือย่ำถอย
 หลัง หรือกลับตัวเดินย่ำไปด้านหลัง หรือเดินย่ำเท้าไปด้านข้างก็ได้)

1.6 ก้าวเท้าชิด สามารถแยกได้ 2 ลักษณะคือ

1.6.1 ก้าวเท้าชิดสลับเท้า ก้าวเท้าข้างหนึ่งไปด้านหน้า หรือข้าง
 หลัง นำเท้าอีกข้างมาวางชิดด้านข้าง แล้วก้าวเท้าที่ชิดก้าวไปด้านหน้าหรือด้านข้าง
 แล้วนำเท้าอีกข้างมาวางชิด

1.6.2 ก้าวชิดไปด้านข้าง 1.6.3 บาดก้าวลักษณะนี้ใช้เดินไปข้าง
 เช่น ไปด้านข้าง ก้าวเท้าขวาไปด้านข้างยกเท้าซ้ายมาชิด ด้านข้าง แล้วก้าวเท้าขวา
 ออกไป นำเท้าซ้ายมาชิด

1.7 ก้าวแตะ ลักษณะเดียวกันก้าวเท้าชิดในท่า 1.6.2 เปลี่ยนจากวาง
 ชิดเท้า เป็นการแตะเท้าโดยใช้ส้นเท้า หรือปลายเท้าแตะเดินไปได้ทั้งด้านและด้านข้าง

1.8 ก้าวเตะ ลักษณะเดียวกับท่า 1.7 เปลี่ยนจากแตะเป็นเตะเท้าไป
 ข้างหน้า

1.9 ซู้ดเท้า (ไถเท้า) ไถเท้าไปข้างหน้า สลับกันทั้งสองเท้า ทำนี้จะใช้เดินไปข้างหน้า อยู่กับที่ หรือเอาด้านข้างไปก็ได้

1.10 กระโดดสองเท้าพร้อมกัน มีทั้งกระโดดเต็มเท้า และเปิดส้นเท้า ส่วนใหญ่ในการฟ้อนใช้การกระโดดลอยตัวโดดเปิดส้นเท้า ทั้งสองข้างมีทั้งกระโดดอยู่กับที่ กระโดดไปมาด้านข้าง

1.11 กระโดดย่อเท้าสลับขา เปิดส้นเท้าให้ปลายเท้ากระโดดไปมาสลับขา (มักใช้กระโดดย่อเท้าอยู่กับที่ขณะรำเข้ากลุ่ม)

2. บาดก้าวเว้นจังหวะ

บาดก้าวนี้ก้าวเท้าลักษณะก้าวไปช้าๆ โดยรอจังหวะด้วยการขมเข่า (หย่อนเข่า) ในบาดก้าวนี้มีลักษณะดังนี้

2.1 หย่อนเข่าประมาณ 4-8 จังหวะแล้วก้าวไปข้างหน้า ทำนี้มีทั้งก้าวไปด้านข้าง หรือถอยหลังด้วย

2.2 หย่อนเข่าก้าวหน้า โดยค่อยลากปลายเท้าหลังขึ้นมาเปิดส้นเท้า หย่อนเข่า รอจังหวะได้ทั้ง 4 จังหวะหรือ 8 จังหวะ แล้วก้าวเท้าไปข้างหน้า ในบาดก้าวนี้ถ้าเดินถอยหลังค่อยลากปลายเท้าหน้าลงมาแล้วไปวางหลัง

2.3 ก้าวเท้าวางหลัง หมุนรอบตัว หย่อนเข่าประมาณ 4-8 จังหวะแล้ววางเท้า ลงหลัง ค่อยๆ หมุนตามเท้าที่วางหลัง หย่อนเข่า แล้ววางเท้าอีกข้างลงหลัง ค่อยๆ หมุนรอบตัว

(ลักษณะบาดก้าวเว้นจังหวะ มักจะหย่อนเข่ารอประมาณ 4-8 จังหวะ แล้วก้าวอาจก้าวไปด้านหน้า ก้าวเดินถอยหลัง หรือก้าวไปด้านข้างสลับกัน)

3. บาดก้าวพิเศษ

เป็นลักษณะการใช้เท้าแบบอื่นๆ ที่ปรากฏในการฟ้อน

กระโดดเต็มเท้าเป็นลักษณะค่อนข้างจังหวะรุนแรง กระโดดสองเท้าเป็นลักษณะลอยตัว

(ลักษณะบาดก้าวเว้นจังหวะ มักจะหย่อนเข้ารอบประมาณ 4-8 จังหวะ แล้วก้าว
อาจก้าวไปด้านหน้า ก้าวเดินถอยหลัง หรือก้าวไปด้านข้างสลับกัน)

3. บาดก้าวพิเศษ

เป็นลักษณะการใช้เท้าแบบอื่นๆ ที่ปรากฏในการฟ้อน

3.1 เท้าสั้กกะเหย่ง หมายถึง ท่าวางเท้าเต็มเท้าข้างหนึ่ง เท้าอีกข้าง
วางไว้ ข้างเท้าที่วางเต็มเท้า แต่เท้าที่วางด้านข้างเปิดส้นเท้า แล้วขยันท้าวาง ใช้ใน
การวิ่งเร็ว อยู่กับที่ หรือเคลื่อนไปข้างหน้า

3.2 ยกเท้าข้างเดียวกระโดด มี 2 ลักษณะคือ

3.2.1 ยกเท้าข้างหนึ่งไปข้างหลัง แล้วกระโดดเท้าที่ยืนเป็นหลัก

3.2.2 ยกเท้าข้างหนึ่งไว้ข้างหนึ่ง แล้วกระโดดเท้าที่ยืนเป็นหลัก

3.3 กระโดดยกเท้าสลับกัน มี 2 ลักษณะเช่นเดียวกันคือ

3.3.1 ยกเท้าไปด้านหลังกระโดดยกเท้าสลับกัน

3.3.2 ยกเท้าไปด้านหน้ากระโดดยกเท้าสลับกัน

3.4 ก้าวเท้ายกเท้าข้างหนึ่ง แล้วถีบเท้าลงมี 2 ลักษณะคือ

3.4.1 ก้าวยกเท้าสลับกันเท้าที่ยกถีบลงข้างล่าง

3.4.2 ก้าวยกเท้าค้างไว้ข้างหนึ่งแล้วถีบลงล่างตามจังหวะ

3.5 ตีอดข้าง หมายถึงการบิดเท้าทั้งสองข้าง ไปพร้อมกันด้านข้าง ใช้ส้น
เท้าและปลายเท้าเคลื่อนไป (หยุดอยู่กับที่ ใช้ส้นเท้าสลับไปมา)

3.6 ลากเท้า ก้าวขาข้างหนึ่งไปหน้า อีกข้างอยู่หลัง แล้วเดินเท้าหน้าลาก
เท้าตาม

3.7 ก้าวสับเท้าตาม ก้าวเท้าข้างหนึ่งอยู่หน้า อีกข้างวางหลัง แล้วลาก
เท้าหลัง ไปจนเกือบถึงส้นเท้าหน้า แล้วก้าวเท้าหน้าไป

3.8 บาดจุดเท้า ใช้เท้าข้างหนึ่งวางเต็มเท้า อีกข้างวางด้วยปลายเท้า ด้านหน้า ใช้ทั้งท่าท่าฟือรอยู่กับที่ หมุนรอบตัว หรือขยับเท้าเดินไปข้างหน้า

3.9 บิดขาขยับเท้าตาม (ผู้ชาย) แยกเท้าออกห่างกันพอประมาณ แล้ว บิดเข่าตามกันไปมา ซ้าย ขวา พร้อมขยับเท้าตาม

3.10 ก้าวไขว้เท้า ย้อนเข้าอยู่กับที่ ใช้เท้าข้างหนึ่งก้าวไขว้หน้า อีกข้าง หนึ่งวางหลัง ขยับเข่าอยู่กับที่ ใช้ได้ทั้งหน้าเท้าหน้า และหน้าเท้าหลัง หรือก้าวไขว้เท้า ขยับเท้าเดินก็ได้ คือ ขยับเท้า 1 , 2 , 3 แล้วก้าวในจังหวะที่ 4

3.11 บาดก้าวด้วยเข่า เป็นลักษณะของการเดินด้วยเข่า พบในการฟ้อน 2 แบบ คือ แบบชายและหญิง

- ชาย คุณเข่าข้างหนึ่งไว้หน้า อีกข้างส่งไปข้างหลัง จะเดินเข่า ค่อยยกเท้าหลังมาข้างหน้า วางเท้าตั้งเข่ายกกัน ขึ้น แล้วค่อยๆ วางเข่าหน้าลง ทำสลับ เดินเข้าไปข้างหน้า

- หญิง คุณเข่าทั้งสองข้าง แล้วค่อยไถเท้าสลับกันไปด้านหน้า

4.2.4 การใช้สะโพก

ในท่าฟ้อนผีฟ้ามีท่าใช้สะโพกประกอบการฟ้อนดังนี้

1. โหย่นดาก คือลักษณะของการย้ายสะโพกไปมาด้านข้าง เป็นท่าสะโพกที่ใช้ ในการย่อเท้าเป็นส่วนมาก

2. แหง่งดาก คือลักษณะของการยกสะโพก ข้างใดข้างหนึ่งขึ้นใช้ในท่าจุดเท้า ยืนอยู่กับที่ หรือเอียงตัวขยับเท้า เอาด้านข้างไปหรือใช้ในการนั่ง แล้ว ยกสะโพกขึ้น เอียงตัวเพื่อถ่วงน้ำหนักกัน

3. โหย่ม^{*} ดาก (กระเต้า) เป็นการใช้สะโพกเอว ดันไปด้านหน้า

* โหย่ม = ขยับ

การใช้ตัว

การใช้ตัวนอกจากมีการใช้ตัวปกติแล้วยังมีการใช้ตัวในท่าพ้อนอีกคือ

1. ก้มตัวไปข้างหน้า ได้ทั้งในขณะยืนพ้อน และนั่งพ้อน ใช้การก้มตัวทั้งเดินและหยุดอยู่กับที่
2. แอนตัวมาด้านหลัง ใช้ทั้งในขณะยืนแต่นิยมใช้ในการพ้อนอยู่กับที่ และใช้ในท่านั่งพ้อน
3. เอียงตัวไปด้านข้าง ใช้ประกอบการยกสะโพก โดยเอียงตัวสลับข้างกับการยกสะโพก (เพื่อถ่วงน้ำหนักกับสะโพกในการทรงตัว)

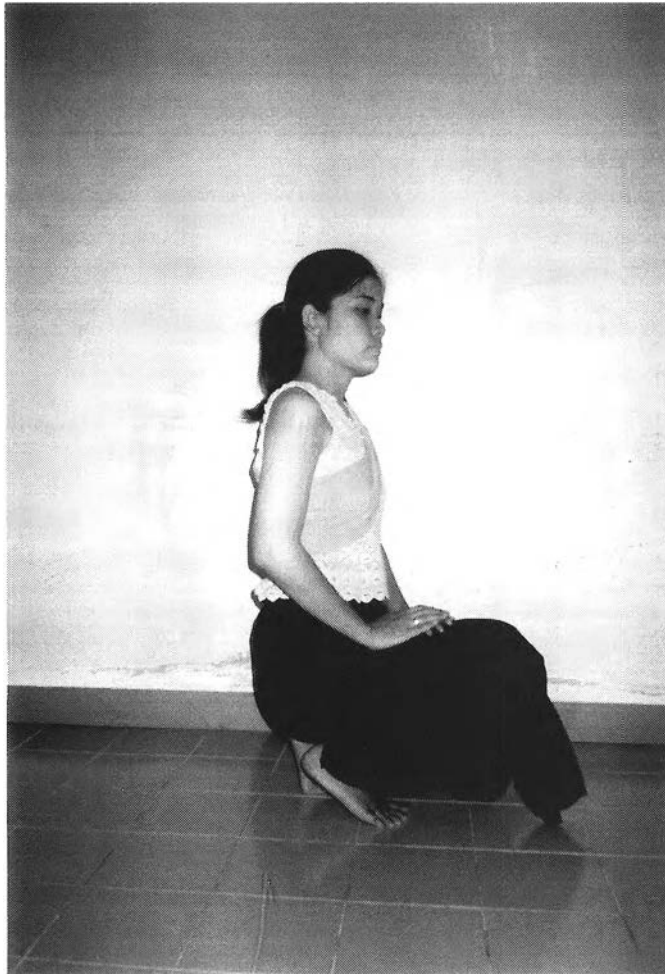
การนั่ง

ท่านั่งในการพ้อนมี 3 ลักษณะคือ

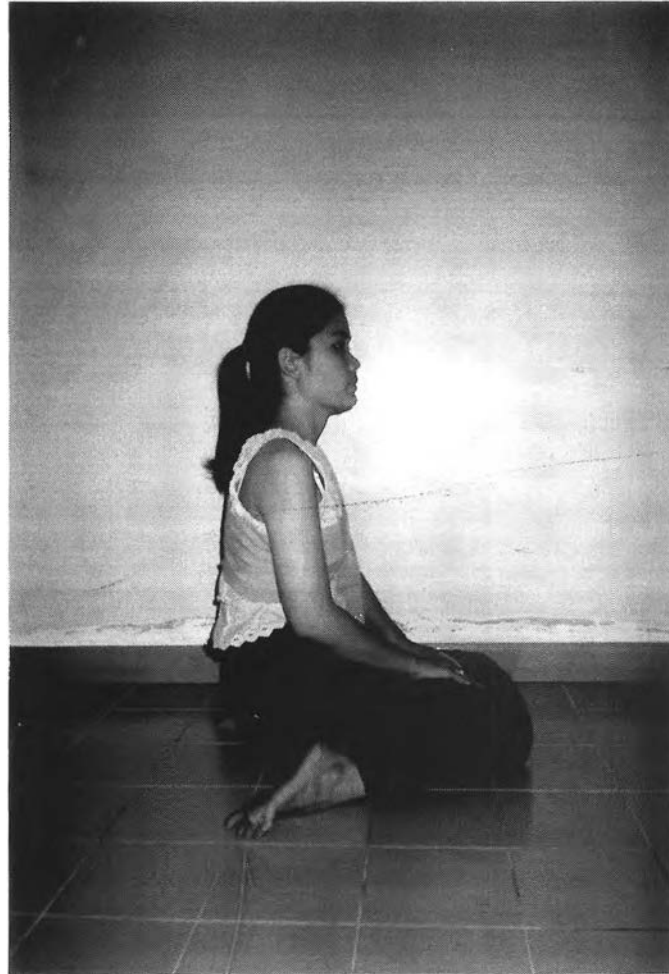
1. นั่งคุกเข่า
2. นั่งยกเข่าขึ้นทั้งสองข้าง
3. นั่งเบาะเท้าออกแล้วนั่งพื้น

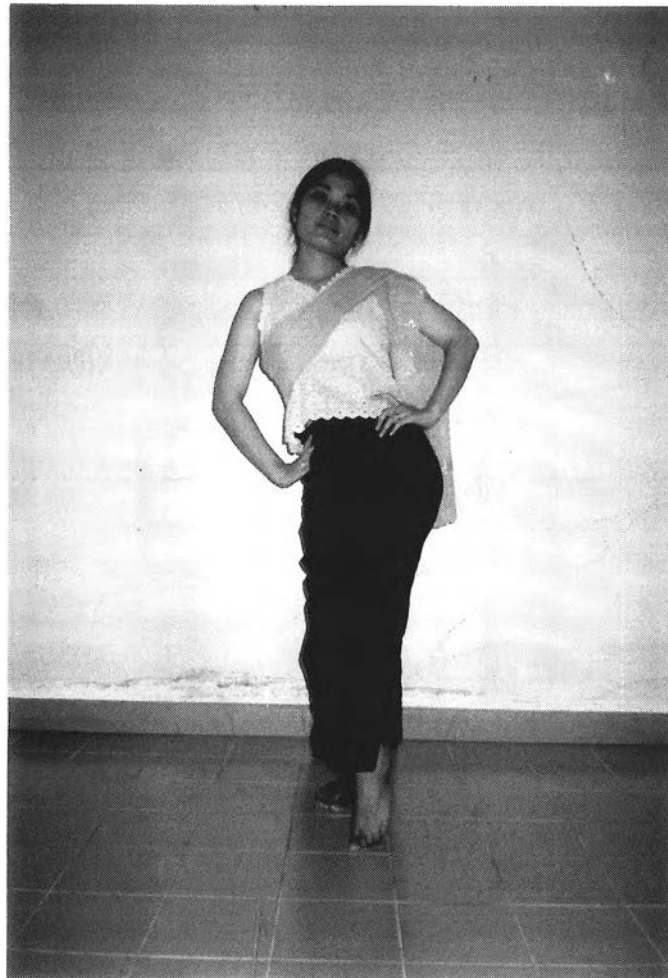
ภาพที่ 96 ทำนั่งคุกเข่า

ภาพที่ 97 ทำนั่งยกเข่า

ภาพที่ 98 ทำนั่งเบาะทำออกแล้วนั่งทับพื้น

ภาพที่ 99 ทำจุดปลายเท้า ยกสะโพก (แหงงดาก) และเอียงตัวด้านข้าง

ภาพที่ 100 แอ่นตัวด้านหลังในท่ายืน

ภาพที่ 101 ก้มตัวไปด้านหน้าทำขึ้น

จากการศึกษาท่าพอนผีฟ้า ในการลงช่วง ในอำเภอพระยืนแล้ว จะเห็นได้ว่า สามารถแยกลักษณะของการพอนรำได้ 3 ประการคือ

1. ลักษณะพอนท่าเดียว คือการพอนท่าเดียวไปเรื่อยๆ จนกว่าจะหยุด หรือเปลี่ยนท่าใหม่อีกครั้งหนึ่ง จะพบการพอนท่าเดียวนี้อเป็นส่วนใหญ่

2. พอนหลายท่า หรือลักษณะพอนเป็นกระบวนมีหลายท่ามาผสม ผสานกัน เป็นพอนแบบชุด พบไม่มากนัก

3. พอนเข้าคู่ เป็นการพอน สองคน เช่น ท่าไล่ต้อน ท่านั่ง ท่าจก เข้าคู่ แต่ในพิธีนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการพอนเข้าคู่ระหว่าง ผู้หญิง กับผู้หญิงมากกว่า ผู้ชายและ ผู้หญิง อาจเนื่องมาจาก จารีต กฎเกณฑ์ ข้อห้ามของพิธีกรรมที่ห้ามแตะเนื้อต้องตัว กัน ที่เป็นไปในเชิงชู้สาว ซึ่งอาจเป็นที่ครหาของสังคมได้ การจับกัน สัมผัสโดนกัน มัก จะอยู่ในการเล่นสนุกสนานมากกว่า เช่น ไล่ต้อน จับกัน เกาะแขนกันพอน (หญิงต่อ หญิง) เป็นต้น และอีกประการหนึ่งน่าจะมาจาก ความเชื่อเรื่องผู้พอนในพิธีกรรมนี้เป็น เชื้อสาย พี่น้องเดียวกัน จึงไม่มีการเกี่ยวกันแบบชู้สาว มักเป็นการรำเกี่ยวกันแบบสนุก สนาน หยอกล้อกันมากกว่า (ส่วนใหญ่ผู้พอนมักเป็นผู้มีอายุมากแล้ว จึงไม่พอนใน ลักษณะเกี่ยวพาราตี แบบการพอนในเวลาอื่น ซึ่งมักพอนโดยคนหนุ่มสาว เช่นพอนใน บุญบั้งไฟ หรืองานเพื่อความสนุกสนาน) และการพอนนี้เป็นการพอนในพิธีกรรม ผู้ พอนจึงต้องสำรวจและสังวรในเรื่องนี้อยู่

ลักษณะของการใช้มือส่วนใหญ่เป็นการใช้มือระดับลำตัว มักให้ท่าม้วนมือแบบ ง่ายๆ เห็นได้ชัดเจนคือท่าม้วนมือเข้า หาดตัวสลับกัน หรือม้วนมือออก และท่าง่ายๆ มี เป็นธรรมชาติในการพอนรำ เช่น ท่าแกว่งแขน ไปพร้อมๆ กัน ท่าปรบมือ เข้าจังหวะ หรือท่าปาดมือไปมา เน้นตามอารมณ์ของผู้พอนรำ ผู้พอนจะมักไม่ค่อยกันศอกหรือ

เป็นธรรมชาติในการพ้อนรำ เช่น ท่าแกว่งแขน ไปพร้อมๆ กัน ท่าปรบมือ เข้าจังหวะ หรือท่าปาดมือไปมา เน้นตามอารมณ์ของผู้พ้อนรำ ผู้พ้อนจะมักไม่ค่อยกันศอกหรือเปิดศอก มักจะใช้ศอกแนบลำตัว หรือกางแขนร่าออกด้านข้างมากนั้ คงจะมาจาก การรักษากฎเกณฑ์จารีต ของการถูกเนื้อต้องตัวกันดังได้กล่าวมาแล้ว

ลักษณะของการใช้เท้า ในการพ้อนรำที่เห็นชัดเจนคือ การย่ำเท้า และการ หย่อนเข่า แล้ว ก้าวซ้ำๆ การย่ำเท้ามี 2 ลักษณะคือ ย่ำแบบเต็มเท้าและเปิดล้นเท้า การย่ำเท้าพบมากคือ ย่ำเต็มเท้า ตามจังหวะเสียงแคน ในการย่ำเท้าก็จะมีการใช้ สะโพก อยู่ด้วยเรียกว่า "โยย่นดาก" หรือใช้สะโพกไปด้านซ้าย ขวาตามจังหวะการย่ำ ส่วนการ "หย่อนเข่า" แล้วก้าวซ้ำๆ เป็นลักษณะเดินไปซ้ำๆ (ตามเสียงแคนที่เป่าลาย ซ้ำๆ) จะ หย่อนเข่า ประมาณ 4 – 8 จังหวะต่อการก้าว หนึ่งก้าว นอกจากการย่ำเท้า ปละการก้าวเท้าซ้ำๆ ตามจังหวะแล้วยังมีการใช้เท้าในลักษณะอื่นๆ เช่น จดปลายเท้า ข้างหนึ่ง ลงพื้นอีกข้างยื่นเต็มเท้า มักพบในการพ้อนยืนอยู่กับที่ หรือเป็นท่าใช้เขย่งเท้า เดิน ยังมีการกระโดดด้วยปลายเท้า (สปริงตัว) กระโดดยกขาทั้งหน้าและหลัง การเตะ เท้า เตะเท้า ขยับเท้า พร้อมกัน ท่าเท้าชิด เป็นต้น

ลักษณะของเท้าเหล่านี้ จะประกอบเป็นลักษณะของการเดินทาง อีสานเรียก บาดก้าวตีน การก้าวเท้าหรือบาดก้าวตีนจะเดินไปตามวง เวียนซ้าย รอบเครื่องคาย ในขณะที่เดินผู้พ้อนจะออกบาดก้าวอย่างไรก็ได้ เช่นเดินไปหน้า แล้วถอยหลัง หรือกลับ หลังเดินตามวง เดินไปด้านข้าง หยุดอยู่กับที่ หมุนตัวหรือวิ่งเร็ว เขย่งเท้าเร็ว กระโดด ไปข้างหน้า กระโดดอยู่กับที่ การใช้ตัวในการพ้อน มีทั้งการก้มตัวพ้อน แอนตัวไปด้าน หลัง เอียงข้าง ในท่าเอียงข้าง นี้ท่าเป็นท่าเอียงในท่ายืน มักเป็นท่าต่อเนื่องมาจากท่า จดปลายเท้าข้างหนึ่ง แล้วมาสะโพกขึ้นตามเม้าที่จด และจะเอียงตัวไปด้านข้างเพื่อ ถ่วงน้ำหนักในการทรงตัว การพ้อนยังมีทั้งการยืนพ้อน ทั้งก้มหน้า และแอนมาด้าน หลัง ยังมีการนั่งพ้อน พบทำนั้งพ้อน อยู่ 3 ท่า คือทำนั้งคุกเข่า นั้งยกเข่า และนั้งเบาะ ขา (กันทับกับพื้นเป็นส่วนน้อย)

สิ่งที่เห็นชัดเจนว่าการฟ้อนมีจังหวะตลอด คือการหย่อนเข้า หรือขย่มเข้า ผู้ฟ้อนจะขย่มกำกับจังหวะของการฟ้อนตลอดเวลา (แม้ผู้เข้าร่วมพิธีในขณะเดินตามกลุ่มผู้ฟ้อนก็จะขย่มเข้าตามจังหวะด้วย) อิทธิพลที่สำคัญที่สุดของการฟ้อนคือ เสียงแคน ซึ่งเป็นตัวกำหนด ลักษณะของผู้ฟ้อนได้มาก ถ้าแคนเป่าลายช้าๆ นิ่มนวล ลักษณะท่าฟ้อนก็จะช้าๆ การก้าวเท้าก็จะช้าตามเสียงแคน แต่เมื่อใดแคนเป่าลายรุกเร็ว รวดเร็ว สนุกสนาน ผู้ฟ้อนจะออกอารมณ์ตามทันที เช่นกระโดด ย่ำเท้า ขย่มเข้าลง แรงๆ เน้นจังหวะ ตามเสียง ของแคน

ลักษณะของการฟ้อนผีฟ้าจะเป็นการฟ้อนรวมกลุ่มกันเป็นส่วนมาก และมักจะอยู่บริเวณใกล้กับแคน ในขณะฟ้อนผู้เข้าฟ้อนจะทำท่าฟ้อนใกล้เคียงกัน นอกจากนั้นยังมีลูกเล่น (ลวดลาย) หรือवादฟ้อนตามแต่อารมณ์ ของผู้ฟ้อนจึงเป็นการยากในการจับนำท่าต่างๆ ให้ถูกต้องตามผู้ฟ้อนกระทำในขณะนั้น แต่เมื่อพิจารณาจากการฟ้อนของผู้ฟ้อนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นชาวบ้านที่ไม่ได้เรียนรู้ท่าทางการฟ้อนที่เป็นระเบียบแบบแผน แต่เป็นการฟ้อนที่ออกมาจากจิตใจ ออกมาจากอารมณ์ ของผู้ฟ้อนที่อยากจะทำฟ้อนรำในขณะนั้น ผู้เข้าพิธีนี้แล้วมักจะอดไม่ได้ที่จะฟ้อนรำเมื่อได้ยินเสียงดนตรีและการฟ้อนรำของคนหมู่่มากที่สนุกสนาน ลักษณะท่าฟ้อนรำจะเริ่มต้นจากท่าง่ายๆ มาก่อนเช่นท่า แกว่งแขน ไปมา แล้วมาพัฒนาขึ้นเป็นท่าฟ้อนที่ละเอียดขึ้น เมื่อแกว่งแขนก็มีการเกร็งมือ ม้วนมือจนค่อยๆ ยกมือขึ้นมาทำท่าต่างๆ ช้าๆ กัน และนำท่าช้าๆ กันนั้นมาผูกกันเป็นกระบวน ฟ้อนหรือवादฟ้อน ที่สลับซับซ้อนขึ้น การฟ้อนผีฟ้า เป็นการฟ้อนที่แสดงออกมาจากอารมณ์ของบุคคลที่อยากจะทำฟ้อน โดยไม่มีกฎเกณฑ์อื่นมาบังคับ นอกจากจะเป็นการระบายอารมณ์ออกมาเป็นลักษณะท่าทาง ประกอบกับความเชื่อและสื่อ คือดนตรี ที่ดึงเอาอำนาจของผีฟ้าเทวดา เจ้านาย มาทำให้ทุกคนแสดงท่าต่างๆ ตามอำนาจของสิ่งเหล่านั้น